

Op te bergen
in de band van
18 december 2002

*de leden van de commissie wordt
verzocht hun eventuele opmerkingen
binnen acht dagen na ontvangst aan
de secretaris van de commissie
mede te delen.*

Verslag

van de vergadering van de Statencommissie Cultuur en Welzijn

gehouden op 27 november 2002

INHOUD

Opening	2
Mededelingen	2
Vaststelling van de agenda	3
Verslagen vergaderingen	3
Ingekomen stukken	3
IPO-aangelegenheden	3
Beleidskader jeugdzorg 2003-2006 en Actieprogramma jeugdzorg 2003	3
Aanpassing Regeling beeldende kunst en vormgeving 2003-2004	14
Project Taol-, lees- en schriefbevordering	21
Spreekrecht	21
- <i>de heer Germs (namens de Stichting Drentse Taol)</i>	
Sluiting vestiging Open Universiteit te Emmen	25
Onderzoeksprogramma vierde kwartaal 2002, Cultuur, Welzijn en Zorg	25
Sluiting	26
Toezegging	27
Bijlage 1	
Bijlage 2	

STATENCOMMISSIE CULTUUR EN WELZIJN

Verslag van de vergadering van de Statencommissie Cultuur en Welzijn, gehouden op 27 november 2002 in het provinciehuis te Assen.

Aanwezig:

J. Prinsen (PvdA, voorzitter)
mevrouw W.H.H. Ceelen (PvdA)
mevrouw M.A. van Dijk (D66)
mevrouw W.F.C. Dirks (GroenLinks)
A.J. Gaasbeek (OSD)
R.C.M. van Glansbeek (CDA)
mevrouw W.G. Goudriaan-Visser (PvdA)
J.J. van Heukelum (VVD)
F. Ietswaart (D66)
mevrouw H. Kempe-Foekens (ChristenUnie)
R.W. Klein Nulent (PvdA)
K. Niemeijer (Ouderenpartij)
mevrouw N. Nieuwenhuizen (OPD)
mevrouw J. Schipper (VVD)
mevrouw G.H. Smith-Bults (GroenLinks)
H. Zomer (CDA)

Voorts aanwezig:

mevrouw M.W. Brink-Massier (PvdA,
gedeputeerde)
mevrouw G. de Vries-Leggedoor (CDA,
gedeputeerde)
S.J. de Jonge
mevrouw L.A.M. Kompier

Met kennisgeving afwezig:

L. Bomhof (VVD)
Ch.C. de Haas (OPD)
S.A. van der Schoot (Ouderenpartij)
mevrouw K. Westerkamp-Exoo (CDA)
A. Wendt (ChristenUnie)

1. Opening

De VOORZITTER opent de vergadering en heet een ieder van harte welkom.

2. Mededelingen

De VOORZITTER deelt mee dat er voor de commissievergadering van 8 januari 2003 door het college nog geen agendapunten zijn aangereikt. Diezelfde dag vindt er wel een werkbezoek van deze commissie aan het Centrum Beeldende Kunst Drenthe (CBK) plaats. Het CBK is bezig een programma voor dat werkbezoek voor te bereiden, en dat programma zal ongeveer twee uur gaan duren. Mevrouw Schipper heeft een aantal vergaderingen geleden aangegeven te willen spreken over het Noordelijk Cultuurconvenant.

Mevrouw BRINK merkt op dat de staten van Groningen hebben gesproken over de notitie met betrekking tot het cultuurconvenant, die zij zowel ambtelijk als bestuurlijk nog niet klaar vinden. Er is wel gesproken met het veld en de reacties van het veld dienen nog te worden verwerkt in de notitie die er aan zit te komen. Hierover zal volgende week dinsdagavond worden gesproken. Spreekster weet niet of de notitie dan al op 8 januari 2003 klaar is. Zodra de notitie klaar is zal deze met zowel de staten van Drenthe, Fryslân en Groningen als de steden Groningen en Leeuwarden worden besproken, want het heeft weinig zin om al over iets te spreken wat nog niet klaar is.

Mevrouw SCHIPPER merkt op dat zij heeft bedoeld te zeggen dat de staten de kaders dienen vast te stellen waarbinnen de discussie over het cultuurconvenant moet worden gevoerd. Er ligt natuurlijk al datgene wat er in een vorige periode in het cultuurconvenant stond en dat kunnen de staten ook als vertrekpunt nemen om erover te discussiëren. Zo kan worden vastgesteld of het vorige convenant moet worden gehandhaafd of moet worden bijgesteld. Bovendien ligt er ook datgene wat de betrokken organisaties uit het veld hebben aangevoerd, zodat daarover ook gesproken kan worden. Als daarna de startnotitie klaar is, is dat mooi meegenomen, maar het ging er spreekster vooral om dat de staten in deze dis-

cussie zelf de kaders bepalen. Nu heeft zij gehoord dat er al een heel traject is wat zij graag wil meenemen, maar als de notitie al helemaal af is hoeven de staten nauwelijks nog de kaders vast te stellen.

Mevrouw BRINK antwoordt dat op het moment dat die notitie er ligt, deze nog niet af is, maar dat de staten er nog over komen te spreken. Het is wel nodig dat de informatie die naar voren is gekomen naar aanleiding van de contacten met de organisaties in het veld erbij wordt betrokken, en deze informatie dient dan ook eerst nog in de (concept)-notitie te worden verwerkt. Zij stelt dan ook voor om een datum vast te stellen waarop over dit onderwerp kan worden gesproken.

De heer ZOMER vraagt zich af waarom de provincie Groningen een ander tijdspad heeft waarbinnen de bespreking van de notitie aan de orde zal komen. De verschillende overheden zouden hierover een eensluidend tijdspad moeten afspreken.

Mevrouw SMITH sluit zich hierbij aan.

Mevrouw BRINK antwoordt hierover ook verbaasd te zijn en dat die verbazing werd gedeeld door de provincie Fryslân en de steden Groningen en Leeuwarden. Dit was dan ook niet helemaal conform de afspraak, hetgeen ook bleek uit de reacties die in de pers waren vermeld. De conceptnotitie is dan ook nog lang niet klaar, aangezien de inspraakreacties er ook nog niet in zijn verwerkt. Spreekster stelt dan ook voor om het op de koninklijke weg te behandelen, dat wil zeggen dat de notitie niet eerder door alle betrokken overheden zal worden behandeld dan wanneer alle inspraakreacties erin zijn verwerkt. De commissie krijgt, zodra een dergelijke conceptnotitie gereed is, zo snel mogelijk de datum waarop over het concept kan worden gesproken in commissieverband.

Mevrouw SCHIPPER vraagt om het zo snel mogelijk verwerken van de inspraakreacties in de conceptnotitie, zodat daarover wellicht al op 8 januari 2003 kan worden gesproken in de commissievergadering.

Mevrouw BRINK antwoordt dat dit op 8 januari 2003 waarschijnlijk nog niet gaat lukken.

Zodra hierover meer bekend is, zal de commissie zo snel mogelijk een datum krijgen waarop dit kan worden besproken.

3. Vaststelling van de agenda

Mevrouw SCHIPPER stelt voor om het ingekomen stuk Onderzoeksprogramma vierde kwartaal cultuur, welzijn en zorg (CWZ) op de agenda van deze vergadering te plaatsen en dit als agenda-punt 11 te behandelen.

De COMMISSIE stemt hiermee in.

4. Verslagen vergaderingen

4.1. Verslag van de vergadering van 30 oktober 2002

4.2. Verslag van de gecombineerde vergadering van de Statencommissies Cultuur en Welzijn en Bestuur, Financiën en Economie van 30 oktober 2002

De verslagen worden conform het ontwerp goedgekeurd en vastgesteld.

5. Ingekomen stukken

Naar aanleiding van de ingekomen stukken worden geen opmerkingen gemaakt of vragen gesteld.

6. IPO-aangelegenheden

Naar aanleiding van IPO-aangelegenheden zijn er geen opmerkingen of vragen.

7. Statenstuk 3, Beleidskader jeugdzorg 2003-2006 en Actieprogramma jeugdzorg 2003

De heer VAN GLANSBEEK heeft waardering voor de voorliggende stukken. Er wordt aangegeven dat er een goede aansluiting is bij het lokale jeugdbeleid en dat er een goede betrokkenheid van de jeugd is, waaruit veel ideeën voor nieuw beleid naar voren komen. In de beschouwingen van het college bij de reacties van de organisaties wordt een drietal opvallende zaken genoemd. Allereerst is dat het meer betrekken van de ouders bij de beleidsvorming. Ten tweede is dat

het punt dat voor samenhang van jeugdzorgbeleid een betere afstemming van gegevensverstrekking dient plaats te vinden. Verder dient er geen aparte stichting Bureau Jeugdzorg te komen, maar moet het Bureau Jeugdzorg fungeren als netwerkorganisatie waarvan de zorgaanbieders deel uitmaken. Spreker kan zich goed vinden in die beschouwingen. Hij heeft wel een tweetal vragen bij deze stukken. Allereerst betreft dat de rol van de scholen op pagina 10 van het beleidskader. Er staat dat de scholen veel mogelijkheden hebben om problemen snel te ontdekken en aan te pakken. De school verdient in dit geval ondersteuning, terwijl samenwerking tussen school en jeugdzorg nog lang niet optimaal is. Daar is maatwerk voor nodig en daarover dienen afspraken te worden gemaakt. In het najaar van 2002 zou er een werkconferentie plaatsvinden die tot concrete aanzetten voor een betere samenwerking moest leiden. Welke zijn dat precies? Er wordt alleen in het actieprogramma op pagina 7 gesproken over vertrouwenspersonen als experimentele vorm van hulpverlening op school. Spreker wil graag wat meer duidelijkheid over concrete aanzetten, zoals die in het bijzonder tijdens die werkconferentie zouden moeten zijn gedaan. Ten tweede heeft hij een vraag over de wachtlijstproblematiek bij de jeugdzorg, waarover op pagina 13 wordt gesproken. Er staat dat er aan de bestrijding ervan voorrang moet worden verleend, er is een aanvullend onderzoek geweest en de trend is dat cliënten soms nog erg lang moeten wachten. Dat laatste zou spreker zelf ook wel kunnen hebben bedacht, maar de vraag is hoe deze problematiek kan worden opgelost. Het voorstel is om de wachtlijsten tot een aanvaardbaar minimum terug te brengen en daartoe zouden drie acties nodig zijn, namelijk het uitbreiden van de Toegangen in de landelijke gebieden, gemeentelijke regie over de Toegangen en het gebruik van Internet voor hulp en advies. Het college stelt voor dat dit een toereikende mogelijkheid is en er wordt een eenmalige financiële bijdrage gesuggereerd. Komt die bijdrage uit dat structurele budget dat voor 2003 en navolgende jaren wordt voorzien en is dat voldoende om dat op deze wijze gedaan te krijgen? Er staat nadrukkelijk op pagina 42 dat prioriteit moet worden gegeven aan activiteiten die bijdragen aan vernieuwing en differentiatie van de jeugdhulpverlening. Hoort dat ook bij de maatregelen om de wachtlijsten tegen te gaan?

De heer VAN HEUKELUM merkt op dat het plezierig is om deze nota te lezen. Het is een buitengewoon helder en duidelijk stuk en hij complimenteert het ambtelijk apparaat daarvoor. Het Drentse jeugdbeleid heeft niet alleen regionaal maar ook landelijk een goede naam. Wat in de stukken opvalt is dat dit gelukkig niet leidt tot een vorm van zelfvoldaanheid, maar dat duidelijk en voorzichtig wordt aangegeven dat er nog veel op dit terrein moet gebeuren. De bescheidenheid straalt dan ook tevens van dit stuk af en dat is een goede zaak. In een van de stukken las spreker dat een van de organisaties waardering uitsprak voor de creatieve en speelse wijze waarop de jeugd is betrokken bij de samenstelling van deze nota. Spreker sluit zich bij die waardering aan, want hier is duidelijk sprake van vraaggericht werken. Spreker stemt van harte in met de nota, maar heeft nog een tweetal vragen. Op pagina 17 is te lezen dat de samenwerking met de scholen nog niet optimaal is. Proeft hij daarin iets van onwil van de scholen, is het een gebrek aan middelen of zijn er andere oorzaken van het gebrek aan samenwerking? Verder is er sprake van een niet-verplicht zijnde melding van kindermishandeling. Op pagina 23 worden hierover veel vermeldenswaardige dingen gezegd en er wordt aangegeven dat er genoeg redenen zijn om hierover binnenkort een discussie op gang te brengen. Dat vindt spreker wat mager. Discussie is altijd goed, maar is de provincie niet in staat om in Interprovinciaal Overleg(IPO)-verband aan te kaarten dat er hardere wetgeving op dit punt moet komen? De provincies zouden hieromtrent wat meer aan de bel moeten trekken bij de rijksoverheid.

Mevrouw GOUDRIAAN vindt het voorliggende statenstuk goed geschreven en prettig leesbaar. Het stuk heeft een positieve uitstraling, hoewel er in het stuk nog genoeg op te lossen problemen worden genoemd. Inhoudelijk gaat zij niet te diep in op het stuk, want er staan veel zaken in verwoord die tot haar tevredenheid zijn geregeld of alsnog worden geregeld. Toch heeft zij nog enkele vragen. Als beleidsvoornemen wordt genoemd dat een internetsite wordt gestart, die laagdrempelig moet zijn zodat kinderen via deze site om hulp zullen vragen. Daarnaast dient er nog een andere laagdrempelige werkwijze te zijn, want niet elk gezin heeft een computer of is op Internet aangesloten. Vaak zijn het de meest kwetsbare kinderen die zoiets thuis vaak niet hebben. Zij constateert

dat het aantal meldingen bij het Advies- en Meldpunt Kindermishandeling (AMK) nog steeds toeneemt. Dit kan positief worden ervaren in de zin dat steeds meer mensen de weg naar het AMK weten te vinden, maar aan de andere kant stemt het haar bedroefd er kennis van te nemen dat er een toename van geweld in de samenleving is waar te nemen. Beleidsvoornemen is om meer bekendheid te geven aan de AMK's door middel van een uitgebreide pr-campagne. De PvdA vraagt zich af of samengewerkt zou kunnen worden met de Kindertelefoon aangezien deze al grote bekendheid geniet en speciaal voor kinderen laagdrempelig is. Ten aanzien van de Jeugd-informatiepunten (JIP's) vraagt zij zich af wat nog de waarde is van deze jongereninformatiepunten. Zijn de JIP's functioneel en wordt het geen tijd dit eens te evalueren? Verder vraagt zij extra aandacht voor allochtone jongeren en vooral de alleenstaande minderjarige asielzoekers (AMA's). De PvdA vindt het belangrijk dat juist deze groep extra aandacht krijgt. De problematiek van deze jongeren is anders dan die van autochtone jongeren. AMA's komen immers vaak uit oorlogsgebieden, waardoor zij zijn getraumatiseerd. Zij zijn alleen gevlucht en moeten hier een nieuw bestaan opbouwen. Het voorstel van de PvdA luidt om extra aandacht aan deze jongeren te geven en, indien nodig, vindt de PvdA het prima dat dit extra geld gaat kosten.

Concluderend vindt zij dit een goede nota die veel informatie bevat. De provincie Drenthe kan trots zijn op die nota, maar er moet nog veel gebeuren. In deze nota kwam spreekster ook een gedeelte tegen over de aanpak van kindermishandeling en er zou op korte termijn provinciaal overleg plaatsvinden met de rijksoverheid om de regelgeving dienaangaande aan te passen. Betekent dit dat iemand die kindermishandeling signaleert, verplicht is dit aan te geven? Eigenlijk moet een kind ervan uit kunnen gaan dat er altijd door wie dan ook aangifte wordt gedaan indien er sprake is van kindermishandeling. Alle betrokken partijen dienen in dit geval niet meer weg te kijken, maar hun verantwoordelijkheid te nemen zodat er altijd wordt gestreefd naar een beter leven voor het kind. De PvdA-fractie heeft ook gesproken over de rol van de scholen. Zij heeft niet het idee dat scholen niet mee willen werken, maar het kan best zijn dat er al zoveel taken bij de scholen en de leerkrachten liggen, dat er geen tijd meer is voor dergelijke gesprekken en contacten met leerlingen.

Kan het college aangeven hoe het overleg met de scholen is gegaan?

Mevrouw DIRKS merkt op dat in het beleidskader een veertiental doelstellingen wordt genoemd die er allemaal op zijn gericht de jeugdzorg in Drenthe te verbeteren. In de concrete uitwerking loopt zij toch tegen punten aan die haar zorgen baren, temeer daar een probleem als de wachtlijstproblematiek eigenlijk alleen maar groter is geworden. De wachtlijsten bij de verschillende instellingen dienen korter te worden tot een aanvaardbaar minimum is bereikt. Er is inmiddels door onderzoek meer inzicht verkregen in de wachtlijsten, maar is onderzoek en inzicht alleen voldoende? Moet er juist niet worden ingegaan op die signalen die vragen om meer menskracht? De signalen vanuit het Consultatiebureau voor Alcohol en Drugs (CAD) Drenthe wijzen op de vraag naar meer menskracht op uitvoerend niveau. Het CAD wil graag meer outreachend werken, hetgeen betekent dat er intensief dient te worden gewerkt aan de uitvoering van zorg. Daarvoor is gewoon meer deskundig personeel nodig. Bij het AMK zal de wachtlijst ook niet zo maar korter worden, temeer daar er intensief wordt gewerkt aan de verbetering van de signaalfunctie van mensen in de directe omgeving van mishandelde kinderen. De hulpvraag zal hierdoor toenemen, maar zijn er dan voldoende hulpverleners om daarop in te springen? Waar ligt de verantwoordelijkheid voor de uitvoering? De provincie heeft heel veel gedaan op het gebied van aansturing en coördinatie en het blijkt ook uit de reacties van de organisaties dat daar positief op wordt gereageerd. Spreker merkt op dat er qua inbedding in het normale, reguliere beleid, nog wel eens hiaten kunnen bestaan. Zo wordt het project Tien voor Toekomst van het Leger des Heils in de toekomst door de gemeente Emmen niet meer gesubsidieerd. In dit geval ontstaat er een ernstig hiaat in de hulpverlening. Ook wordt hier met een keten van verschillende bij de jeugdhulpverlening betrokken organisaties gewerkt en elke verzwakking van een schakel in de keten leidt tot verzwakking van de gehele keten. Die hiaten dienen dus zoveel mogelijk te worden voorkomen omdat deze effecten hebben op andere organisaties in de keten. Noemenswaardig is tevens de groep van kwetsbare allochtone jongeren en de AMA's die het alleen moeten redden, terwijl zij toch al in een moeilijke situatie zitten. Ook zwervjongeren die

moeilijk te lokaliseren zijn en voor wie de hulpvraag daardoor moeilijk is te concretiseren, verdienen de aandacht. De verschillende groepen jongeren worden heel goed gedefinieerd in de beleidsnota en dat is een goede zaak. In de doelstellingen wordt dan ook concreet een aantal zaken genoemd en aan de reacties van de organisaties is te merken dat de provincie op de goede weg is. Ten aanzien van de scholen is zij blij dat het mentorprogramma genoemd wordt, maar ook als het gaat om de uitwerking van programma's in de scholen gaat het om menskracht en druk bezet onderwijspersoneel. Er dient dan ook vooral aandacht te worden besteed aan menskracht op uitvoerend niveau.

Mevrouw VAN DIJK vindt de plannen en de reacties vanuit het veld erg bemoedigend en zij heeft dan ook geen behoefte daar inhoudelijk op in te gaan. Wel is een aantal knelpunten genoemd en zijn suggesties gedaan en daar laat zij het bij. Wat haar wel wat verontrust is de reactie van het Ministerie van Volksgezondheid, Welzijn en Sport (VWS). In hoeverre zijn provincie en Rijk het oneens en in hoeverre komen er aanpassingen? Kan het college daarover meer helderheid verschaffen?

Mevrouw KEMPE heeft met instemming het beleidskader en het actieprogramma gelezen. Het beleidskader is helder, de hoofdlijnen worden duidelijk verwoord en de uitgangspunten, zoals beschreven in het voorwoord, onderschrijft zij van harte. In het beleidskader zijn veertien stuk voor stuk uitstekende doelen opgenomen. Het Actieprogramma 2003 geeft een eerste uitwerking van die veertien doelen. Spreekster heeft naar aanleiding daarvan nog enkele vragen en opmerkingen. Over informatie- en communicatietechnologie (ICT) in de jeugdzorg merkt zij op dat dit steeds belangrijker wordt bij het hulpverleningsproces en de registratie en in de nota worden daar veel goede dingen over gezegd. Zij hoopt echter niet dat de computer de hulpverlener gaat vervangen, want persoonlijk contact in de hulpverlening is erg belangrijk. Haar fractie vraagt aandacht voor het zorgvuldig omgaan met gegevens van cliënten. De privacy en anonimiteit van cliënten moet immers gewaarborgd zijn, zowel in de hulpverlening zelf als bij de registratie van gegevens. Zijn of worden hier ook afspraken in de vorm van een gedragscode over gemaakt? Naast het gebruik

van ICT zal er aandacht moeten zijn voor het gebruik van andere vormen van communicatie. Niet iedereen kan immers worden bereikt via de computer. In de provincie Zuid-Holland wordt er bijvoorbeeld een krant uitgegeven en breed verspreid. In die krant wordt het provinciaal jeugd-beleid voor de komende jaren toegelicht en wordt alle relevante informatie over jeugdzorg opgenomen. Zou zo'n krant ook niet iets voor de provincie Drenthe zijn? Het project met betrekking tot de aanpak van de wachtlijstproblematiek loopt nog, maar alle gegevens zijn nog niet bekend. In de nota wordt al wel een aardig beeld geschetst van de wachtlijsten. Het beleidsdoel gericht op het wegwerken van de wachtlijsten voor de toegangen, het AMK en het medisch kleuterdagverblijf (MKD) moet hoge prioriteit hebben. De wachtlijst bij het AMK is zo goed als opgeheven en dat vindt zij een goed bericht. Ook in deze provincie stijgt het aantal meldingen en kinderen die mishandeld worden moeten voorrang krijgen in de hulpverlening. De opmerking die hierover in de nota gemaakt wordt, onderstreept zij van harte. Een pleidooi richting Den Haag voor aanscherping van de regelgeving, waardoor het melden van een vermoeden van kindermishandeling verplicht wordt, vindt zij een uitstekende zaak. Wellicht kan dat pleidooi het beste via het IPO worden gedaan. De lange wachtlijsten bij de twee MKD's zijn eigenlijk niet aanvaardbaar. Als actiepunt voor het jaar 2003 wordt een onderzoek naar de haalbaarheid van regionale centra voor begeleiding en behandeling van jonge kinderen van 0 tot 7 jaar genoemd. Spreekster vindt het wel een wat magere actie als het alleen om onderzoek gaat, want hierdoor gaat het allemaal wel erg lang duren. Zij pleit dan ook voor meer actie op dit punt. Over het Diagnostisch Centrum in Groningen is al vaker in deze commissie gesproken. Het is jammer dat landelijke financiering van dit centrum nog steeds niet rond is. Uit hoofdstuk 4 blijkt dat er veel goeds is te zeggen over de toegangen tot de jeugdzorg, maar dat er ook nog veel te verbeteren valt, zoals samenwerking met andere lokale voorzieningen, krappe formatie en onvoldoende aanbod van jeugdigen tot 12 jaar. Ook is de rol van de gemeenten erg belangrijk. Zitten die gemeenten en ook de lokale jeugdzorgorganisaties op één lijn met de provincie voor wat betreft de verwachtingen die zij hebben in de richting van de Toegangen? De decentrale Toegang, zoals in Aa en Hunze, is een groot succes. Er zijn meer

gemeenten die belangstelling krijgen voor dit project en het zou mooi zijn als er een provinciedekkend netwerk komt, zodat elke jongere dicht bij huis hulp kan ontvangen. Is dat ook het beleid van het college en over hoeveel witte plekken gaat het dan nog alvorens zo'n dekkend netwerk kan worden gerealiseerd? Bij zorg op indicatie gaat het over kinderen en gezinnen met grote problemen. Het probleem thuis oplossen, zodat kinderen gewoon thuis kunnen blijven wonen, heeft verreweg de voorkeur boven uithuisplaatsing. De projecten die daarvoor in deze provincie zijn ontwikkeld, zoals Hulp aan huis en Kopgezinnen, zijn prachtige hulpmiddelen om dit doel te bereiken, maar als uithuisplaatsing onvermijdelijk is, dan is pleegzorg of crisisopvang nodig. Ook in de provincie Drenthe is er een tekort aan pleeggezinnen en zij heeft in de krant gelezen dat het college in de provincie Brabant heeft voorgesteld om pleegouders een soort van salaris te geven in de vorm van een waarderingstoelage. Daar heeft zij eens over nagedacht en zij vraagt zich af of dat ook iets voor de provincie Drenthe is. Op die manier kan aan pleegouders ook een financiële prikkel worden gegeven. Op pagina 33 wordt ook gesproken over een eventueel hogere vergoeding. In de krant was te lezen dat de landelijke jeugdzorg de noodklok luidt omdat er geen extra tijd en aandacht is voor probleemgezinnen. Ook het IPO maakt zich zorgen en vanuit Den Haag komen signalen voor het aanstellen van een gezinscoach, evenals een oproep voor een actieve in plaats van een afwachtende houding van de hulpverlening in de richting van probleemgezinnen. Ook wordt geklaagd over de bureaucratie van de jeugdzorg. Luidt deze noodklok ook in deze provincie? De nieuwe Wet op de jeugdzorg betekent een forse taakverzwaring voor de provincie. Heeft het college de gevolgen van deze nieuwe wet voor het provinciaal beleid helder in beeld? Gaat het beleidskader 2003-2006 passen in de kaders van de nieuwe Wet op de jeugdzorg? Hierbij denkt zij vooral aan het Drents model in relatie met de vormgeving van het Bureau Jeugdzorg, de extra taken die naar de provincie gaan, samenwerking met de gemeenten en de financiering en dergelijke. Tegen welke knelpunten zal de provincie nog aan gaan lopen?

Mevrouw NIEUWENHUIZEN complimenteert het college voor zowel het beleidskader als het actieprogramma. Beide zijn in duidelijke taal geschre-

ven en het actieprogramma past goed in het beleidskader. Spreekster is voorstander van zoveel mogelijk hulp en ondersteuning in de eigen omgeving, waarbij de eigen omgeving soms ook behoorlijk bedreigend kan zijn voor de jongeren. Er blijkt dat er nog veel te doen is op het gebied van registratie en zij is blij dat daar nu eindelijk aan gewerkt wordt. Registratie moet niet alleen ten dienste staan van beleidsontwikkeling, maar ook ten dienste van de hulpverlening zelf. Het is belangrijk dat er aan gewerkt wordt om ouders en verzorgers te bereiken die informatie over opvoeding en dergelijke het hardst nodig hebben, maar vaak het moeilijkst te bereiken zijn. Dit kan gebeuren door middel van de opvoedingsinformatiepunten en het project Hulp aan huis. Zij hoopt dat de groepen die het moeilijkst zijn te bereiken ook hiermee kunnen worden bereikt, maar misschien zullen daar andere methoden voor gehanteerd moeten worden. De Eigenkrachtconferentie is een goed idee en loopt al een tijd, maar het mag niet zo zijn dat de eigen familie of bekenden de rol van de hulpverlener gaan overnemen. Zij maakt zich zorgen over de ontwikkelingen bij de Toegangen. Het aantal jeugdigen, ouders of verzorgers dat zichzelf meldt, is beperkt, terwijl er wel wachtlijsten zijn. Spreekster denkt dat mensen die hulp wensen, daar zelf om komen en omdat BJ Drenthe ook al op indicatie werkt vraagt spreekster zich af welke mensen er nu direct met een hulpvraag komen en of de hulpvragers nog bereikt worden. Als de Toegangen een soort van spin in het web moeten worden op plaatselijk niveau, bijvoorbeeld bij de coördinatie van preventie, is er dan nog wel voldoende ruimte om op concrete hulpvragen in te gaan? Het mag niet zo zijn dat de Toegangen allerlei zaken van andere instanties op zich af krijgen, waardoor zij aan de eigenlijke hulpvragen niet meer toekomen. Zij steunt de instelling van een vertrouwenspersoon bij het AMK en is een voorstander van het Diagnostisch Centrum in Groningen, zodat specifieke deskundigheid op een of andere manier behouden kan blijven. Zij staat achter de publiekscampagne voor het AMK en vindt dat Internet ook gebruikt moet worden voor het stellen van hulpvragen en niet alleen voor het bieden van een mogelijkheid om te reageren op provinciale beleidsnota's. Zij staat volledig achter het promoten van oude en nieuwe vormen van pleegzorg.

Er zijn plannen voor het wegwerken van de wachtlijsten bij het AMK, de Toegangen en het MKD. Hoe wordt dit nu bij het MKD overbrugd zolang niet alle drie regionale centra's draaien? Er is in Noord- en Midden-Drenthe immers geen MKD en er is een soort overbruggingsperiode voordat de regionale centra er komen. Over het algemeen zou zij bij dergelijke stukken meer informatie willen zien of experimenten of plannen uit het verleden wel gelukt zijn. Ten aanzien van het project Onderwijs en hulpverlening bij vroegtijdig school verlaten vraagt zij of er nu minder vroegtijdige schoolverlaters zijn dan daarvoor? Ook bij Hulp aan huis kan de vraag worden gesteld of de groepen wel worden bereikt die anders niet worden bereikt. Hierover zou zij graag wat meer concrete gegevens willen zien, zodat zij kan vaststellen of plannen wel zijn waargemaakt.

De heer NIEMEIJER vindt dit zeer goede stukken. Wel had hij enige moeite om tussen de bomen het bos te zien van alle organisaties die zich hiermee bezighouden. Dat er iets mis is met een gedeelte van de hedendaagse jeugd is spreker wel duidelijk. Ook zijn er verschillende groepen jongeren met eigen problemen en 6.500 jongeren met problemen is voor een dunbevolkte provincie als Drenthe vrij veel. Dat er diverse instanties op worden losgelaten is prijzenswaardig, want een volk dat leeft, bouwt aan zijn toekomst en de jeugd heeft de toekomst. Investeren in de toekomst is goed, maar moet dat nu allemaal zo ingewikkeld via het inschakelen van allerlei instanties? Voor een hulpvragende jongere wordt het onderhand moeilijk om vast te stellen aan welk loket hij met zijn hulpvraag moet komen. Kan dit niet worden geclusterd, zodat het voor de jongeren in de samenleving begrijpelijk wordt waar zij zich moeten melden? Spreker is ontsteld over de kindermishandeling en vraagt zich af of er voldoende middelen zijn om dit echt te ondervangen, want het wordt een probleem. Hij pleit ervoor om een discussie op gang te brengen over de verbetering van de leefomstandigheden van het kind. Dat kan volgens spreker alleen maar via de herwaardering van het gezin. Heel veel problemen kunnen worden voorkomen door het kind een warm nest te bieden. Wellicht zijn dit uitgeholde kreten, maar zij vormen wel een onderdeel van de diagnose, waarna er gekeken kan worden welke medicijnen er worden voorgeschreven.

De heer GAASBEEK merkt op dat op dit beleids-terrein zijn hart ligt. In het algemeen heeft hij waardering voor de opzet en betrokkenheid van het college bij de problematiek van de jeugdzorg, die de provinciale aandacht op dit moment meer dan nodig heeft. Het beleidskader is duidelijk en krijgt ondersteuning in de organisaties, evenals het actieprogramma voor 2003. Een afzonderlijk jaarverslag ontbreekt over het succes van het jaarprogramma voor 2002. Het is het college bekend dat hij een goede samenwerking met de gemeenten op het gebied van de jeugdzorg toejuicht. Vindt het college het niet teleurstellend dat slechts twee van de twaalf gemeenten hebben gereageerd op deze beide, zeer zinvolle documenten? De vraag wordt gesteld hoe de ouders kunnen worden betrokken bij de beleidsvorming over jeugdzorg. Het college verwijst hierbij naar de mogelijkheden van website en e-mail, maar juist op de plaatsen waar dit het hardst nodig is ontbreekt vaak een computer en internetverbinding. Er dient dan ook actief naar andere communicatiemogelijkheden te worden gezocht, bijvoorbeeld in de vorm van een conferentie. De omgangsregeling voor gescheiden ouders gaat hem in dit stuk erg aan het hart. Van die regeling zijn de kinderen namelijk vaak de dupe en voor deze problematiek is geen structureel hulpaanbod. Het afgelopen weekend las spreker in het boekje "Ik wil mijn kind zien" van Tjerk Bakker, de voorzitter van de Stichting Dwaze Vaders, dat bij het omgangsrecht verantwoordelijke politici jarenlang hebben bewezen dat zij de problemen niet begrijpen en ook niet de moeite wensen te nemen om deze te begrijpen. Ook de Raad voor de Kinderbescherming wijst op dit wezenlijke probleem. In de beschouwingen van het college in het actieprogramma worden slechts twee regels aan dit wezenlijke probleem gewijd, terwijl de uitwerking van de plannen nog moet starten. Spreker denkt dat het college de draagwijdte van deze problematiek dramatisch onderschat. Het college stelt vast dat de provincie een regierol in de brede jeugdzorg heeft en een directe beleidsverantwoordelijkheid voor de jeugdhulpverlening. Het is terecht dat de Gemeenschappelijke Gezondheidsdienst (GGD) Drenthe daarbij de jeugdgezondheidszorg wil betrekken en spreker wijst in het bijzonder op het preventieve karakter van deze betrokkenheid. Van nabij heeft spreker het statenspel meerdere keren mogen meemaken en steeds weer werd hij getroffen door de grote

betrokkenheid van de Drentse jeugd bij de voorliggende problematiek. Kan het college al iets vertellen over de resultaten van de zogenaamde 3.000 europrojecten? Ook de aandacht van de jeugd voor het politieke handwerk is daarbij een te waarderen nevenverschijnsel. Vorige sprekers hebben ook al iets gezegd over de relatie tussen onderwijs en jeugdzorg en spreker heeft al herhaaldelijk op het belang van die relatie gewezen. Vooral de mentor van een groep leerlingen kan op school veel problemen uit de omgeving van de leerling signaleren. Als het goed is ontstaat er een vertrouwensrelatie tussen de mentor en de leerling. Niet iedere mentor kan volledig op de hoogte zijn van de mogelijkheden van jeugdzorg. Zou een betere voorlichting aan de mentoren niet op zijn plaats zijn? Het college stelt terecht dat er een herwaardering voor de pleegzorg moet komen. Thans zijn steeds minder gezinnen beschikbaar, terwijl er mogelijk meer nodig zijn. Waarschijnlijk komt dat doordat de huidige maatschappij gemakkelijker wil leven in een normale omgeving en niet geconfronteerd wil worden met probleemgevallen. Hier verandering in brengen lijkt een schone taak. Over STAMM en het Regionaal Patiënten Consumenten Platform (RPCP) vindt hij het teleurstellend dat STAMM niet gereageerd heeft op de voorliggende stukken. Het RPCP wijst zijns inziens terecht op het belang van cliëntenparticipatie in de jeugdzorg. Het Bureau Cliëntenondersteuning en Cliëntenvertrouwenspersoon kunnen als afdelingen van het RPCP in dit opzicht heel goed werk doen.

Mevrouw DE VRIES dankt de commissie voor de waardering die is uitgesproken naar aanleiding van de voorliggende stukken. Deze waardering geldt uiteraard niet alleen het college, maar tevens het provinciale ambtelijk apparaat, alsmede ook de instellingen. Zonder de netwerkvorming met onder andere de instellingen zou er nooit zo succesvol kunnen worden geopereerd als nu het geval is. Over de rol van de scholen zijn nogal wat opmerkingen gemaakt door de commissie. De samenwerking met de scholen kan nog veel beter dan nu het geval is. Als spreekster zeggenschap zou hebben over het onderwijs dan zouden veel makkelijker bepaalde zaken kunnen worden aangepakt, maar de provincie heeft geen zeggenschap over het onderwijs en kan enkel proberen te bewerkstelligen dat alle partners die gestalte moeten geven aan de jeugdzorg op één lijn met

elkaar zitten. Spreekster is ervan overtuigd dat de school een heel grote vindplaats is; jongeren zitten zeker een kwart van hun te besteden tijd op school. De samenwerking met de scholen kan dus nog veel beter. Als die samenwerking eenmaal plaatsvindt dan weten mentoren niet langer te weinig van hun leerlingen. Indien de jeugdzorg op de scholen kan worden binnengelaten, kan het probleem dat vakleraren hier niet speciaal voor zijn opgeleid worden opgelost. Het college is van plan om zich op dit gebied heel actief op te stellen, maar daarvoor is wel de medewerking van de scholen nodig. Er zijn twee door het Nederlands Instituut voor Zorg en Welzijn georganiseerde conferenties geweest die op 2 en 3 oktober 2002 hebben plaatsgevonden, en daarbij zijn vooral de scholen uitgenodigd. Uit die conferenties is een aantal dingen voortgekomen. Allereerst is dat het primair onderwijs en Weer Samen Naar School gaan onderzoeken of er mogelijkheden zijn om methodisch samen te werken in gemeenten. Zo zijn er nog een paar andere zaken die naar voren zijn gekomen, zoals het ontwikkelen van daghulp voor oudere jeugd, teneinde te proberen dit nog wat meer op elkaar aan te laten sluiten. Verder moet worden meegenomen dat het heel belangrijk is dat in het bijzonder de samenwerking tussen lokale en provinciale instellingen zich voortzet. Indien dat wordt gedaan dan kan er ook een deel van het basisonderwijs bij worden betrokken. De samenwerking tussen provincie en gemeenten is heel hecht, hoewel daar nog veel aan verbeterd kan worden. Zo zou de regie van de Toegangen eigenlijk naar het gemeentelijk niveau moeten worden overgeheveld omdat de gemeente als spin in het web kan fungeren. Zo worden lokale en provinciale instellingen bij elkaar gebracht en valt daardoor hopelijk geen kind meer tussen wal en schip. De samenwerking tussen provincie en gemeenten is zo hecht dat er op 9 december 2002 weer een bijeenkomst zal plaatsvinden tussen alle portefeuillehouders van alle gemeenten en de provincie. Gemeenten hebben inmiddels aangegeven in principe de verantwoordelijkheid voor de regie van de jeugdzorg te willen nemen en deze ook aan te kunnen. Daarvoor is wel een tegenprestatie gevraagd en dat is dat gemeenten gehouden zijn om een integraal jeugdbeleid te voeren. Indien deze twee zaken tegen elkaar worden aangezet, dan zou er een sluitende jeugdzorgketen kunnen ontstaan.

Hoewel het nog veel beter kan is het afwijkende Drentse netwerkmodel in de jeugdzorg tot nu toe een groot succes gebleken en daardoor zijn er waarborgen voor een keten waardoor ouders en kinderen niet langer tussen wal en schip vallen. Dat is iets wat landelijk ook veel aandacht heeft, vooral gezien wat er in Roermond is gebeurd. De provincie moet dus kijken in hoeverre deze zaken met elkaar (blijven) sporen om te zorgen dat de keten met een eenduidige boodschap wordt bereikt en eigenlijk is die keten er in de provincie Drenthe al. Aan de eisen van de nieuwe Wet op de jeugdzorg zal ook de provincie Drenthe moeten voldoen, maar dat betekent nog niet dat de verworvenheden van het Drentse model hierbij niet hoog kunnen worden gehouden. De provincie zal echter ook moeten voldoen aan de piketpaaltjes die de nieuwe wet de provincie stelt. Een maand geleden heeft het college nog een gesprek gehad met de nieuwe directeur-generaal Van Gastel van het Ministerie van VWS en daar is geconstateerd dat het Drentse model nog niet aan ingrijpende wijzigingen hoeft te worden onderworpen. De jeugdzorg is immers op dit moment nog aan verandering onderhevig en het Drentse model bevat veel goeds. Er is afgesproken om af te wachten hoe de Algemene maatregelen van bestuur eruit gaan zien en hoe de nieuwe wet vorm krijgt. De provincie zal dan samen met het Rijk gaan kijken hoe het nieuwe bureau vorm en gestalte moet krijgen zonder dat de verworvenheden van het Drents model onderuit worden gehaald. Dat vindt spreekster een heel positieve ontwikkeling, wat overigens wel kan betekenen dat de provincie genooddaakt is om op aangeven van de Tweede Kamer het Drents model op bepaalde punten aan te passen. De bereidheid van provincie en Rijk om er samen naar te kijken zorgt er in ieder geval voor dat de provincie waar mogelijk maatwerk kan leveren.

Ten aanzien van de wachtlijstproblematiek staat er ergens dat de wachtlijsten dienen te worden teruggebracht naar het minimaal aanvaardbare niveau. Spreekster zou daartoe wensen dat niemand op een wachtlijst zou komen te staan, terwijl het aan de andere kant een utopie is om dit te bereiken, want in dat geval zou de gehele formatie moeten worden aangepast aan incidentele piekbelastingen die slechts op onregelmatige tijden aanbreken. Gelukkig is er nu bij de Toegangen, dus daar waar de jeugdige hulpvragers

binnen komen, die wachtlijst niet meer. Bij de vervolghulp bestaat die wachtlijst af en toe wel. De provincie heeft alles geprobeerd om die wachtlijsten weg te werken en ook jeugdzorg heeft extra formatie ingezet om juist te zorgen dat de wachtlijsten van het AMK worden weggewerkt. Dat probeert het college ook in de toekomst te blijven doen, desnoods door formatie elders weg te halen en daar tijdelijk in te zetten. Het enige wat de provincie wel nodig heeft is geld en er waren eenmalige intensiveringsmiddelen om te zorgen dat de wachtlijsten worden weggewerkt, maar dat geld was slechts beperkt. Dat is straks afgelopen en als dat geld weg is, zal de wachtlijst weer gaan oplopen. Alle inzet is er dus op dit moment op gericht om te zorgen dat dat geld behouden blijft. Blijft onverlet dat de jeugdzorg best wat extra geld zou kunnen gebruiken, maar dat geld kan de provincie niet beschikbaar stellen, maar moet van het Rijk komen. Naar aanleiding van de aandacht voor kindermishandeling waar de heer Van Heukelum aan refereert, merkt zij op dat alle aandacht die de provincie voor dit onderwerp kan krijgen, meegenomen is. Daarin past dus ook een discussie in IPO-verband. Spreekster heeft al wel de staatssecretaris aangeschreven met het oogmerk om dit punt onder de aandacht te brengen en erover te kunnen praten. Het is dus iets wat op alle fronten de aandacht verdient en spreker vindt dan ook niet dat het betekent dat met een verplichte melding van een vermoeden van mishandeling alles is opgelost, maar het vormt wel een deel van de bijdrage aan de oplossing van deze schrijnende problematiek. Ten aanzien van de opmerkingen over het gebruik van ICT en Internet merkt zij op dat een computer nooit een mens kan vervangen, maar de computer is wel een manier om de bekendheid met de Toegangen te vergroten. Bovendien hebben nog veel jongeren een bepaalde schroom om met hun problemen bij de jeugdzorg aan te kloppen en als de computer een middel is om de toegang tot de jeugdzorg laagdrempeliger te maken, dan is dat alleen maar toe te juichen. Uit het project Jeugdparticipatie kwam daarnaast ook al heel nadrukkelijk de mogelijkheid naar voren dat door middel van de computer de aandacht voor dit beleidsveld onder jongeren kan worden vergroot. ICT en Internet kunnen er dus toe bijdragen dat in de toekomst de drempel voor de jeugdzorg onder jongeren lager wordt. Helaas heeft niet iedereen een computer, maar gelukkig

staat wel in iedere bibliotheek een computer en op de scholen hoogstwaarschijnlijk ook.

Mevrouw KEMPE merkt op het hier wel mee eens te zijn, maar dat het wel betekent dat er niet alleen wordt ingestoken op het medium Internet, want er blijven altijd groepen mensen die per computer niet worden bereikt.

Mevrouw DE VRIES antwoordt dat de computer niet hét communicatiemiddel bij uitstek is, maar slechts een aanvullend middel c.q. een van de mogelijkheden om de drempel te verlagen. Uit contacten met verschillende groepen jongeren is haar echter gebleken dat de meeste jongeren zo vertrouwd zijn met het fenomeen Internet dat het daardoor een makkelijk medium is om veel, zo niet de meerderheid van de jongeren te bereiken. De provinciale inspanning is erop gericht te zorgen dat het jeugdzorgaanbod heel laagdrempelig is en te zorgen dat mensen er gebruik van maken. Daarvoor zoekt de provincie de scholen op en wordt de keten als geheel tot en met het consultatiebureau gemobiliseerd om alles zo goed mogelijk te regelen. Hierin past ook Internet, dat de drempel voor jongeren aanzienlijk kan verlagen. Er is al behoorlijk wat aandacht voor AMA's en ook bij de Toegangen worden er speciale programma's ontwikkeld voor AMA's. Bij AMA's gaat het echter meestal over de betrokkenheid van het Ministerie van Justitie en de gemeenten en daarom is de aansluiting tussen de gemeentelijke en de provinciale instellingen zo van belang, want deze kunnen gezamenlijk vaststellen wat er voor bijvoorbeeld een groep als de AMA's kan worden gedaan.

Mevrouw GOUDRIAAN merkt op dat op dit moment de problematiek met betrekking tot de AMA's steeds groter wordt. Spreekster is niet voor knuffelbeleid, maar het gaat hier wel om de toekomst van een grote groep jongeren.

Mevrouw DE VRIES antwoordt dat als jongeren hulp nodig hebben, het belang van die jongeren voorop staat. Dat betekent dat in zorgprogramma's aandacht wordt besteed aan AMA's en de verbinding met het gemeentelijk beleid. AMA's behoren in eerste instantie tot de verantwoordelijkheid van het Centraal Orgaan opvang asielzoekers en de gemeenten. Desondanks ontwikkelt de

provincie toch zorgprogramma's voor AMA's. Daarnaast is het van belang dat provincie en gemeenten ook daar geen jongeren tussen wal en schip laten vallen, dus in die zin heeft dit onderwerp nadrukkelijk de aandacht.

Mevrouw CEELEN merkt op dat op pagina 31 van het actieprogramma keurig staat dat er flexibele zorgpakketten zullen komen, maar dat duurt maar eindeloos lang. Spreekster heeft uit het veld vernomen dat mensen zich erg zorgen maken over de doelgroep van de AMA's. Het is dan ook zeer te betreuren dat daarover geen hoofdstuk in dit programma staat. Zij zou graag zien dat de provincie, ook in het kader van die zorgpakketten, iets meer actie onderneemt.

Mevrouw DE VRIES antwoordt dat alle reacties die zijn binnengekomen naar aanleiding van het actieprogramma zijn bijgevoegd en reacties uit het veld, zoals mevrouw Ceelen die noemt, heeft spreekster niet binnen gekregen. De aandacht voor AMA's is terug te vinden op pagina 31 van het programma en daarmee wordt gezegd dat de provincie met de flexibele zorgpakketten aan de slag gaat. Er wordt dus nu aan gewerkt om dit op poten te zetten en zodra dit klaar is zal er inderdaad met flexibele zorgpakketten worden gewerkt. Door afstemming met lokaal beleid op gemeentelijk niveau kan de provincie ook de kwetsbare groepen bereiken, dus ook daar hoeven jongeren niet tussen wal en schip te vallen. Of dit allemaal gaat lukken, dient van jaar tot jaar te worden bekeken, maar de intenties en de waarborgen ervoor zijn voor het grootste deel wel voorhanden. Ten aanzien van het Ministerie van VWS en de nieuwe Wet op de jeugdzorg en het Drents model, hoopt spreekster dat de verworvenheden van het Drents model kunnen worden behouden, terwijl op een makkelijke manier aan de piketpaaltjes van de nieuwe wet kan worden voldaan. Aangezien het ministerie heeft aangegeven daarin mee te willen denken en de provincie op dit moment nog niet gedwongen is het een en ander te veranderen, heeft zij goede hoop. Met betrekking tot de registratie van gegevens merkt zij op dat de provincie met heel veel instellingen van doen heeft die alle aan gegevensverzameling doen. De afstemming tussen een en ander is een probleem waaraan nadrukkelijk wordt gewerkt in de komende periode. Als het gaat om participatie dan staat er in het actieprogramma dat wordt gewerkt aan parti-

cipatie van cliënten. Het is in dat kader goed dat niet al op voorhand bepaalde activiteiten worden ondernomen, maar dat het van de participatie van cliënten moet afhangen wat als gewenst moet worden gezien. Als het gaat om de witte vlekken bij de Toegangen, dan zijn Meppel, Hoogeveen, Coevorden, Emmen, Assen en Noordenveld inmiddels voorzien van een Toegang en bestaat er een decentrale Toegang in Aa en Hunze. In de overige gebieden bestaan dus witte vlekken. Gemeenten hebben aangegeven dat zij graag willen bekijken of zij ook een Toegang kunnen opzetten. Dat is volgens spreekster mogelijk en de provincie wil daar ook bij helpen, maar dat vergt ook een stuk integraal jeugdbeleid, evenals medefinanciering door gemeenten. In principe is er van de kant van de provincie bereidheid om te kijken hoe er ook in andere gemeenten kan worden gezorgd voor decentrale Toegangen, zoals in Aa en Hunze. De heer Niemeijer geeft aan tussen de bomen het bos van alle instellingen op het gebied van de jeugdzorg niet meer te zien. Daarvoor zijn nu juist de Toegangen in het leven geroepen. Bureaucratie in de jeugdzorg zou op een gegeven moment kunnen ontstaan als het Bureau Jeugdzorg wordt opgetuigd zoals dat landelijk gewenst wordt. Dat betekent dat een hulpvrager eerst bij de Toegangen moet binnenkomen, waarna de hulpvrager nogmaals bij het Bureau Jeugdzorg zijn verhaal moet doen. Dat is iets wat spreekster niet wenselijk acht en daarom wil de provincie een en ander zo inrichten dat de hulpvrager alleen bij de Toegangen binnenkomt en daarna verder kan. Zij hoopt ervoor te zorgen dat de bureaucratie in de jeugdzorg in Drenthe niet zal toeslaan. De OPD heeft gevraagd naar de Eigenkrachtconferenties. Dit is een vorm van conferentie die heel goed werkt en waarbij het netwerk rondom een gezin zodanig wordt ingericht dat een deel van de problemen wordt weggenomen. De eerste ervaringen hiermee zijn heel goed en dan is te merken dat in de omgeving van een gezin een deel van de oplossing van het probleem kan worden gevonden. Ten aanzien van de wachtlijsten bij het MKD probeert de provincie ervoor te zorgen dat in Assen ook een vestiging van het MKD komt, zodat een deel van de wachtlijsten kan worden weggenomen. Tot die tijd is het roeien met de riemen die er zijn. Er is gevraagd naar nog concretere gegevens. De provincie zal proberen zo concreet mogelijke cijfers en gegevens aan te leveren en indien dat nog concreter

kan, zal dat gebeuren. Samenwerking tussen het AMK en de Kindertelefoon vindt inmiddels plaats. De JIP's zijn nog steeds functioneel en er wordt veel gebruik van gemaakt. JIP's zitten in bibliotheken, scholen en Toegangen en zijn volop operationeel. Het is wellicht te betreuren dat slechts twee gemeenten hebben gereageerd op het beleidskader en het actieprogramma, maar dit zou ook kunnen betekenen dat de andere gemeenten zich volledig kunnen vinden in deze stukken. Daarnaast vindt op 9 december 2002 een vervolgbijeenkomst plaats met alle portefeuillehouders die het jeugd- en onderwijsbeleid in portefeuille hebben en daar zal een en ander verder moeten worden afgestemd.

De heer GAASBEEK merkt op dat in gemeenten ook problemen zijn met jeugdigen maar de meeste gemeenten hebben de lijn naar de provincie hierbij nog niet gevonden omdat zij zich er nog niet zo in verdiept hebben. Het probleem ligt dus niet zozeer bij de provincie maar bij de gemeenten en in dat kader ware het prettig geweest als alle gemeenten hadden gereageerd, want alle gemeenten hebben met jeugdzorg te maken.

Mevrouw DE VRIES antwoordt dat de betrokkenheid bij gemeenten groter is dan de heer Gaasbeek denkt. Dat blijkt alleen al uit het feit dat alle wethouders verder willen praten over de manier waarop de link met het provinciaal beleid kan worden vorm gegeven en hoe een bureau jeugdzorg binnen de eigen gemeente gestalte kan worden gegeven. Aan de omgangsregeling voor gescheiden ouders probeert de provincie meer aandacht te geven, maar het probleem is wel dat er geen cijfers bekend zijn van wat er op dit terrein gebeurt. Het punt hoort eigenlijk thuis bij de Raad voor de Kinderbescherming. De landelijke inzet is om te zorgen dat de provincie daar meer aandacht aan geeft en die aandacht is er in Drenthe zeker ook.

De heer GAASBEEK merkt op dat het aantal scheidingen en dus het aantal kinderen dat betrokken raakt bij de nare gevolgen van een echtscheiding, steeds verder toeneemt. Dit onderwerp mag dan ook wel eens wat hoger op de politieke agenda worden geplaatst.

Mevrouw DE VRIES merkt op dat dit onderwerp zeker de aandacht heeft. Ten aanzien van de

opmerkingen over het statenspel, loopt inmiddels het project van de vertrouwenspersoon op scholen. De provincie begeleidt dit project, evenals andere projecten. Wat die projecten concreet hebben opgeleverd is nog niet bekend, maar zodra die resultaten er zijn krijgt de commissie dat in ieder geval te zien. Ten aanzien van de pleegzorg merkt zij op dat de provincie niet beoogt pleegouders een salaris te geven, maar wel staat vast dat de vergoeding omhoog zal moeten en ook moet er gekeken worden naar een meer praktische ondersteuning van pleegouders, door voor een gedeelte dagopvang of thuiszorg te zorgen. Het heeft dus wel de aandacht, maar de vorm is een andere als die in Brabant is gekozen. Er is op een gegeven moment gevraagd hoe ouders bij de jeugdzorg en de totstandkoming van de voorliggende stukken kunnen worden betrokken. In het plan en het programma komt in de definitieve vorm een toelichting via praktijkbeschrijvingen en foto's en op die wijze worden hopelijk de ouders ook door middel van het lezen van deze stukken bij de jeugdzorg betrokken.

TWEEDE TERMIJN

Mevrouw KEMPE vraagt of de privacy en gegevensbescherming van cliënten goed is gewaarborgd bij ICT.

Mevrouw DE VRIES antwoordt dat er over ICT en dus ook over privacy en gegevensbescherming op dit moment binnen de Werkmaatschappij Ontwikkeling Jeugdzorg Drenthe een gesprek wordt gevoerd, waarbij dit een van de aspecten is die meegenomen wordt.

Mevrouw KEMPE heeft ook vragen gesteld over de gezinscoach en het punt dat er te weinig tijd is om aandacht aan probleemgezinnen te besteden. Zij heeft gevraagd of de gedeputeerde deze zaken ook in de provincie Drenthe herkent. In de nota wordt ook een hogere vergoeding genoemd als instrument om meer pleegouders te trekken. Wat gaat het college daaraan doen?

De heer VAN GLANSBEEK merkt op dat de gedeputeerde heeft gesproken over de conferentie op 2 en 3 oktober 2002 en de medewerking van de scholen rondom jeugdzorg. Tevens zou er een onderzoek plaatsvinden naar een methodische samenwerking tussen onderwijs en jeugdzorg.

Dat is zeer handig, maar aan de andere kant wordt er veel druk op de scholen gelegd en in het bijzonder wordt er nogal wat gevraagd van leerkrachten om aan al deze zaken tegemoet te kunnen komen. Zou er dan niet wat meer menskracht kunnen komen om zaken te kunnen oplossen? Dat is natuurlijk altijd een kwestie van geld. Wie is hiervoor bovendien verantwoordelijk? De gemeente, het onderwijs, het Rijk of de provincie? De druk op de scholen zal na het methodisch onderzoek natuurlijk nog niet direct zijn afgenomen. Ook door GroenLinks werd de problematiek in de gemeente Emmen met het Leger des Heils genoemd. Hij vraagt het college om bij de jeugdzorg creatief met andere organisaties in het maatschappelijk middenveld om te gaan, want op andere vindplaatsen vinden ook problemen rondom jeugd plaats en die dient de provincie wel te herkennen.

De heer GAASBEEK dankt de gedeputeerde voor haar heldere antwoorden. Spreker heeft aangegeven dat twaalf gemeenten in ieder geval op goede stukken als de voorliggende hadden moeten reageren. Net zo goed als nu alle fracties reageren, dienen gemeenten dat ook te doen, en dan kan samen in het belang van de jeugd worden gewerkt. Dat dat bij bepaalde gemeenten op een goede wijze gebeurt, en bij andere minder, betreft incidentele gevallen. Wat Accare zegt over de ouders, onderstreept spreker nogmaals, namelijk bij het bereiken van de ouders dienen niet alleen de middelen Internet en website te worden ingezet, maar moet ook worden overwogen om een conferentie te organiseren waarop gesproken kan worden over dit onderwerp. Het onderwerp is daarvoor belangrijk genoeg. Hij aarzelt of de provincie voldoende aandacht schenkt aan de omgangsregeling voor gescheiden ouders, want de regel die daarover in de stukken staat vindt hij erg weinig, want het probleem is veel ernstiger dan hij altijd had gedacht. Ten slotte hoopt hij dat er een verslaglegging wordt gedaan van de resultaten van de 3.000 europrojecten, want leerlingen moet duidelijk worden gemaakt dat de projecten waar zij mee bezig zijn zeer waardevol zijn. De provincie dient daarin een actieve rol te spelen.

Mevrouw DIRKS haakt aan bij de hiaten in de Emmense jeugdhulpverlening. Zij heeft al gereferreerd aan de problemen bij het Leger des Heils, maar ook het faillissement van de Stichting

Opmaat heeft gevolgen gehad voor het maatschappelijk werk op scholen en de jeugdhulpverlening. Er zitten dus nu wat zwakke plekken in de keten en dat kan gevolgen hebben voor de rest. Kan de commissie wellicht beschikken over het leefstijlonderzoek dat de GGD heeft verricht onder 19- tot 23-jarigen? Dat onderzoek is namelijk een goede onderbouwing van de jeugdproblematiek voor die categorie.

Mevrouw GOUDRIAAN merkt op dit stuk voor wat betreft het onderwerp met betrekking tot AMA's en asielzoekers mee te zullen nemen voor bespreking in de fractie. Het overleg dat de organisaties hebben gehad is wel goed verwoord, maar zij complimenteert ook degene die voorliggende stukken heeft geschreven vanwege het gebruik van heldere en begrijpelijke taal. Ten aanzien van het uitbetalen van salaris aan pleegouders merkt zij op dat voorkomen moet worden dat een pleegkind onderdeel wordt en/of bijdraagt aan het gezinsinkomen en in die zin sluit zij zich volledig aan bij hetgeen de gedeputeerde daarover heeft gezegd.

Mevrouw DE VRIES antwoordt dat er binnenkort nadere regelgeving komt over wat er van gemeenten wordt gevraagd betreffende het lokale jeugdbeleid. Vaak is het nu nog diffuus of iets door de gemeenten of door de provincie moet worden gedaan. In onderling overleg komen provincie en gemeenten daar vaak wel uit, maar dit is nog onduidelijk bij datgene wat er lokaal moet gebeuren en daarom is zij blij dat daarover binnenkort nadere regelgeving zal komen. De verdeling van de verantwoordelijkheid voor beleidsterreinen tussen provincie en gemeenten is voor spreekster van het grootste belang. Als het gaat om het project Tien voor toekomst van het Leger des Heils, is het Leger des Heils wel betrokken bij de Toegang en het netwerk aldaar. In die zin gaat het niet om iets wat ongecoördineerd is. Zij is het met de commissie eens dat het niet zo mag zijn dat er verschillende vormen zijn die los van elkaar gaan lopen en dat als er een stuk wegvalt er een hiaat in het geheel ontstaat. Dat is dus iets wat altijd aandacht zal blijven houden, want een keten kan nimmer uit te veel schakels bestaan, in die zin dat iedere instelling op het gebied van jeugdzorg welkom is om ervoor te zorgen dat de keten compleet is. Spreekster zal de commissieleden het leefstijlonderzoek van de GGD doen toekomen en

zal de GGD vragen of dit aan de commissieleden kan worden toegezonden.

De provincie zal te zijner tijd de evaluatie van de 3.000 europrojecten aan de commissie zenden. De provincie neemt hierin absoluut geen passieve houding in, maar juist actief, aangezien de jongeren ook worden begeleid. De provincie doet op dit moment zoveel mogelijk aan de omgangsregeling voor gescheiden ouders. Komend jaar komen er bovendien

projecten in samenwerking met de Raad voor de Kinderbescherming en deels zullen het algemeen maatschappelijk werk en de Toegang op dit punt ook aanbod moeten ontwikkelen. Er wordt zelfs gedacht aan het starten van een omgangshuis.

Mevrouw GOUDRIAAN benadrukt dat Humanitas in Emmen ook een project heeft lopen waarin wordt bemiddeld tussen gescheiden ouders en dat loopt erg goed.

Mevrouw DE VRIES antwoordt dat dit ook weer een stukje van een schakel vormt die erbij hoort te worden betrokken. Het is dus de bedoeling dat dit probleem zo goed mogelijk wordt opgelost, maar daarvoor moet wel worden vastgesteld welke partij voor welk deel van de puzzel verantwoordelijk is en daarvoor probeert de provincie in de keten zorg te dragen. De opmerkingen over Accare neemt zij mee. Ten aanzien van de gezinscoach antwoordt zij dat ook de provincie Drenthe op dit gebied een pilot wil starten, want er is wel een casemanager en een aantal andere zaken die worden genoemd in de nieuwe Wet op de jeugdzorg, maar voordat je in de jeugdzorg terecht komt, dient haars inziens al een gezinscoach te worden aangesteld die een gezin kan begeleiden bij meerdere problemen zoals bijvoorbeeld het wegwerken van grote huurschulden. Hiervoor ligt op dit moment in concept een pilot klaar en zij hoopt dat de provincie die pilot ook kan uitvoeren. Spreekster is het ermee eens dat er een grotere druk dreigt te ontstaan op scholen en leerkrachten, maar spreekster kan niet bewerkstelligen dat er meer onderwijzers worden aangesteld op scholen. Wat zij wel kan proberen te regelen is dat de jeugdzorg in de scholen komt, zodat onderwijzers niet hoeven door te leren voor hulpverlener. Spreekster zou graag willen dat zij hiertoe niet-vrijblijvende overeenkomsten met scholen zou kunnen sluiten en daarmee is zij bezig.

De VOORZITTER concludeert dat de commissie unaniem instemt met de voorliggende statenstukken, zodat de status van deze stukken wordt gewijzigd in die van een A-status, waarover in principe geen discussie meer hoeft plaats te vinden in de vergadering van de staten.

8. Statenstuk 10, Aanpassing Regeling beeldende kunst en vormgeving 2003-2004

Mevrouw BRINK merkt op dat in het stuk nog staat dat de aankoopsubsidie kortingsregeling door Groningen nog gewoon wordt uitgevoerd, maar door Fryslân niet. Dit weekend is haar echter bekend geworden dat de provincie Groningen deze regeling net als Fryslân ook heeft afgeschaft. Zij vraagt of de commissie dat ook in haar overwegingen wil meenemen.

Mevrouw CEELLEN merkt op dat het statenstuk naar aanleiding van een notitie van het Ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschappen (OCenW) om een bijstelling vraagt om straks in 2005 ervoor te zorgen dat er een mooie nota voorligt. De belangrijkste doelstellingen zijn in die bijstelling eigenlijk tweëerlei, namelijk het vergroten van het publieksbereik en het vergroten van het cultureel ondernemerschap. Dat impliceert herijking van de doelstellingen en de doeluitkering, evenals de wijze van de verantwoording van de besteding. Belangrijkste veranderingen die het college in dit kader voorstelt zijn de afschaffing van de Beroepscommissie voor Beeldende Kunst, de bijstelling van de notitie in afwachting van de nieuwe notitie in 2005 en het verlagen van de subsidie van 15% naar 10% aan particulieren. Dat laatste punt vindt spreekster sympathiek, zeker na de berichtgeving in de krant van dit weekend. Het college stelt nog voor om van 15% naar 10% te gaan, zodat meerdere mensen er gebruik van kunnen maken, dit in tegenstelling tot de provincies Groningen en Fryslân die al helemaal niets meer geven. Indien zij dan in de krant leest dat de Drentse kunst misschien ook wel afgeschaft gaat worden en de Drentse staten de korting op de kunst uit Groningen wel kunnen schrappen, dan vindt zij dat erg voorbarig. Spreekster vindt het idee van de aankoopsubsidie toch nog sympathiek en wil het graag handhaven, want het idee van die subsidie aan particulieren komt overeen

met de doelstelling, namelijk het vergroten van het publieksbereik. Spreekster hoort namelijk vaak dat mensen vaak net even een dergelijke subsidie aangeboden moeten krijgen om over de drempel te komen en het kunstwerk toch te kopen. Dit geldt niet alleen voor mensen met een kleine portemonnee, maar ook voor middeninkomens, die heel vaak op deze manier kunst aankopen. In de commerciële galeriën is zelfs te zien dat er via Fortis Bank een renteloos voorschot kan worden verkregen die door middel van €50,- per maand dient te worden afgelost. Dit is ook een vorm waardoor mensen met kunst in aanraking kunnen komen. De PvdA wil dit de komende paar jaar handhaven, want in 2005 komt er een nieuwe nota. Spreekster wil de notitie dus graag handhaven zoals deze is en het voorstel accepteren zoals dat nu voorligt, zonder in te gaan op de suggestie om de regeling van de aankoopsubsidie af te schaffen. Zij gaat akkoord met het voorliggende statenstuk.

Mevrouw SCHIPPER merkt op dat de aanleiding voor de voorgestelde aanpassing van de regeling goed is verwoord. Zij mist hierin echter de eigen provinciale ambitie, want de aanpassing past goed in deze tijd en zij had het prettig gevonden als die eigen provinciale ambitie in het stuk meer naar voren was gekomen. Zij is tevreden over het proces en vindt dat dit goed is gecommuniceerd. Zij kan zich vinden in het merendeel van de voorgestelde wijzigingen die zijn bedoeld om kunstenaars te stimuleren zich in te schrijven voor allerlei opdrachten. Er wordt aangekondigd dat er nog een heroverweging moet plaatsvinden ten aanzien van de aankoopgelden van het CBK. Zij heeft al een aantal keren gezegd dat er op veel plaatsen in Nederland en niet alleen in de stedelijke gebieden het mogelijk is dat kunstuitingen ook onge-subsidieerd bestaansrecht hebben en zij gaat ervan uit dat die optie ook in beeld komt. Al in de vorige statenperiode was haar fractie van mening dat de aankoopregeling voor particulieren eigenlijk geen stimulans betekent voor de kunstenaar, maar eerder een bescherming van de kunstenaar. Zij kan zich niet voorstellen dat een koper van kunst ineens valt voor een kunstwerk wanneer dat met slechts 10% korting kan worden aangekocht. Die subsidie voor kunstankopen is dus eigenlijk niet bedoeld voor de kunstenaar maar voor de klant. Dat maakt de positie van Drentse kunstenaars er in haar ogen niet anders op en zij heeft

dan ook het gevoel dat die regeling niet meer helemaal van deze tijd is. Zij is ervoor om de regeling af te schaffen en kan zich vinden in datgene wat in Groningen en Fryslân is gebeurd.

Mevrouw CEELLEN heeft nog enige tijd geleden in een galerie in Assen horen zeggen dat juist de aankoopsubsidie een stimulans betekende voor Drentse kunstenaars en niet voor de koper.

Mevrouw SCHIPPER merkt op dat het niet toevallig is dat dit geluid in een galerie is opgepikt, want voor de omzet van een galerie kan de regeling wel een stimulans betekenen. De regeling zou een enkele koper tot aankoop kunnen doen bewegen, maar voor Drentse kunstenaars vindt zij het niet relevant en principieel vindt zij dat Drentse kunstenaars zich zouden moeten kunnen meten en concurreren op de markt, wat tevens geldt voor Friese en Groningse kunstenaars.

De heer IETSWAART vraagt of de PvdA over gegevens beschikt op grond waarvan kan worden vastgesteld dat de regeling effectief is. De PvdA stelt voor de regeling naar 10% terug te brengen, maar hij vraagt zich af of dit wel zoden aan de dijk zet. Hij is van mening dat de regeling moet worden afgeschaft, want als deze wordt gehandhaafd moet de subsidie minstens 25% bedragen en geen 15% of 10%, zoals nu wordt voorgesteld.

Mevrouw CEELLEN merkt op geen cijfers te hebben, maar zij komt regelmatig in galeriën en op bijeenkomsten van culturele organisaties alwaar zij het geluid regelmatig hoort dat de regeling nog steeds sympathiek wordt gevonden voor de Drentse kunstenaars. De beschrijving van de regeling, zoals die in de notitie staat en zoals die wordt gegeven door het college, vindt zij nog steeds erg sympathiek. Het is dan ook geen argument om aan te voeren dat Drenthe de overige noordelijke provincies zou moeten volgen in het afschaffen van de regeling en als subsidie aan particulieren voor de aankoop van kunst vindt zij het nog steeds geen onsympathiek verhaal. Door het handhaven van de regeling kan de doelgroep nu eindelijk eens kunst aankopen in plaats van het slechts te huren bij het CBK.

Mevrouw SMITH merkt op dat in de toelichting staat dat de regeling altijd al in augustus is uitgeput en dat er dus eigenlijk geld bij zou moeten.

Zij ondersteunt dan ook het verhaal van mevrouw Ceelen dat de regeling gehandhaafd dient te worden, aangezien het kennelijk een succes is.

Mevrouw SCHIPPER merkt op dat deze regeling van oorsprong was bedoeld voor de kunstenaar en vooral ter stimulering van de verkoop van het werk van Drentse kunstenaars. Zij betwijfelt of de regeling nog steeds het beoogde effect heeft. Er zijn wel regelingen voor de aankoop van kunst, maar die zijn door de private sector al overgenomen. Als het gaat om aankoop van kunst wordt de markt dus al volledig bediend en zijn de mogelijkheden talrijk. Als het gaat om regelingen, specifiek ten behoeve van de stimulering van kunstenaars, dan vindt spreekster dat regelingen als opdracht-subsidies, subsidiëring van schetsontwerpen, promotiesubsidies en dergelijke al voldoende tegemoetkomen aan de wens om kunstenaars te bedienen. De regeling voor aankoopsubsidies is er puur voor de klanten en spreekster vindt dan ook dat deze afgeschaft kunnen worden.

De heer IETSWAART vindt het voorstel van het college om de aankoopsubsidie terug te brengen van 15% naar 10% van de aankoopprijs, marginaal. Als de provincie het aankopen van kunst wil stimuleren dan moet er een royelere regeling komen van minstens 25%. Wat zijn fractie betreft steunt hij het voorstel van de PvdA om de regeling, uitgaande van 15%, te handhaven. Het is weliswaar geen substantiële bijdrage, maar het is meer dan 10% en tevens een stimulans in de goede richting gericht op aankoop van kunst. Eigenlijk zou er een voorstel moeten komen om de aankoopsubsidie te verhogen naar 25%, maar spreker weet niet of dit voorstel breed wordt gedragen.

Mevrouw CEELLEN merkt op dit voorstel te zullen ondersteunen.

De heer ZOMER merkt op dat in het programma van uitgangspunten van het CDA is vastgelegd dat veel mensen in aanraking met kunst zouden moeten komen. In dat licht kan hij zich voorstellen dat het college overweegt het percentage van de aankoopsubsidie terug te brengen van 15 naar 10. Immers, de werkelijkheid is dat in augustus de regeling is uitgeput en dat betekent dat van

augustus tot 31 december de kunstmarkt niet met deze regeling bediend kan worden. Door een verdunding naar 10% kan er wellicht in de laatste vier maanden van het jaar ook nog een aantal mensen van de regeling profiteren. Er wordt in het stuk melding gemaakt dat galeries met een sterke commerciële inslag worden uitgezonderd van de regeling. Dat lijkt spreker echter een nogal zwakke en waterige omschrijving, want wat is nu sterk commercieel en minder sterk commercieel? Verder verzoekt hij het college deze regeling te promoten, aangezien deze niet bij iedereen bekendheid geniet. Hij steunt daarnaast activiteiten om de kunstuitleenfaciliteiten te behouden, evenals de middelen voor aankoop door het Drents Museum op peil te houden.

De heer IETSWAART vraagt of de heer Zomer vindt dat de subsidie terug moet worden gebracht naar 10%, omdat de regeling niet effectief is, of dat het argument dat het budget in augustus al is uitgeput voor hem doorslaggevend is.

De heer ZOMER antwoordt dat de regeling zeer effectief is, aangezien in augustus het geld al op is. Vandaar dat hij kiest voor een verdunding of het uitsmeren van gelijkblijvende middelen over het gehele jaar. Dat is enkel mogelijk door het percentage van de aankoopsubsidie te verlagen naar 10. Met de afschaffing van de beroepscommissie heeft spreker geen problemen omdat hiervoor een alternatief naar voren is gekomen. Dit dient wel te worden gepromoot en, indien nodig, dient er aandacht te zijn voor lopende procedures, zodat geen mensen tussen wal en schip vallen. Verder wenst hij het college succes bij het opstellen van de nieuwe kadernota voor de periode 2005-2008.

Mevrouw SCHIPPER dringt aan op een principiële discussie met betrekking tot het punt voor wie de aankoopsubsidie nu eigenlijk bestemd is.

De heer ZOMER antwoordt dat die subsidie bestemd is voor twee partijen, te weten de aankoper en de verkoper. Voor de aankopende partij wordt de drempel om kunst te kopen verlaagd, en voor de verkoper heeft het als voordeel dat hij meer kunst verkoopt, omdat de koper de drempel om tot aankoop over te gaan eerder overschrijdt. Beide partijen zijn er dus bij geholpen.

Mevrouw SCHIPPER antwoordt dat de markt voor het kopen van kunst de laatste jaren gigantisch is gegroeid en de vraag is of er iets blijvend moet worden gestimuleerd wat uit zichzelf goed loopt.

Mevrouw CEELLEN merkt op dat de kunstenaar zijn producten ook kwijt moet kunnen en een van de doelstellingen voor kunstenaars is het ontwikkelen van het cultureel ondernemerschap.

Mevrouw SCHIPPER merkt op dat er voor het stimuleren van het cultureel ondernemerschap andere subsidieregelingen zijn. Galeriestukken werken op commerciële basis en daarop is de term cultureel ondernemerschap dan ook niet van toepassing.

Mevrouw CEELLEN merkt op dat een aankoopsubsidie van 15% nog steeds drempelverlagend werkt als het gaat om de aankoop van kunst door particulieren.

De heer ZOMER antwoordt dat er op de kunstmarkt mensen met een grote en een kleine beurs opereren. Het gaat erom dat er een zo breed mogelijk koperspubliek ontstaat en daarvoor is een regeling als deze, vooral voor mensen die anders niet tot aankoop zouden overgaan, zeer geschikt. Een aankoopsubsidie van 10% kan een kleine stimulans betekenen om toch een kunstwerk aan te kopen. Voorts kan hij zich niet voorstellen dat een goede kunstenaar/ondernemer zichzelf zo zou positioneren dat hij voor de verkoop van zijn kunst enkel afhankelijk is van de aankoopsubsidie. Een goede ondernemer wil van de vrije markt leven.

De heer GAASBEEK ondersteunt het streven van het college om een goed beleid voor provinciale kunstenaars te continueren. Hij ziet dit statenstuk als een exponent van dat streven. Hij heeft begrepen dat de provincie in augustus 2002 een schrijven heeft ontvangen van het Ministerie van OCenW, waarin om een tussentijdse evaluatie per 1 oktober 2002 werd gevraagd. Onder het voorbehoud dat de staten dit goedkeuren is deze reactie aan het ministerie toegezonden. Spreker betreurt het dat er niet meer ruimte is voor amateurkunst. Indirect kan het college wel aan die groep denken als de amateurs bij de projecten worden betrokken. De provincie streeft noordelijke

samenwerking na zonder volledig te willen fuseren. Daarom betreurt spreker het dat de Friese kunstenaars werden uitgesloten en na het bericht in het Dagblad van het Noorden van dit weekend participeert ook Groningen niet meer in de regeling. Wat zijn daarvan voor de provincie Drenthe de consequenties? Het college wil in de regeling geld vrijmaken voor een eigen huisstijl. Hij adviseert het college geen offertes te accepteren die boven de € 1.000,- uitkomen, aangezien het hier gaat om een doelsubsidie. Hij concludeert dat deze regeling vooral is gebaseerd op overleg met de beeldende kunstsector. Dat is een goede zaak. In het toegevoegde verslag van 27 augustus 2002 is iets te lezen over een renteloze lening als alternatief. Die weg dient de provincie niet op te gaan, want de provincie is geen bank. Het college wil een actievere acquisitie gaan voeren en ook dat is goed. Op dat terrein is een goede afstemming op de activiteiten van het CBK te overwegen. Het CBK zou daarvan ook kunnen meeprofiteren. In bijlage 2 op pagina 2, bij punt 2.c., wordt gesproken over de opdrachten aan derden. Daarbij schijnt het denkbaar te zijn dat eenzelfde kunstenaar opdrachten krijgt voor meerdere schilderijen. Daarvan is spreker geen voorstander, want kunst is de allerindividueelste expressie van de allerindividueelste emotie. In dat kader past enige variatie. Tenslotte wordt gesteld dat projectactiviteiten niet aan Drenthe gebonden zijn. Ambtelijke informatie leert hem dat het wel altijd om Drentse kunstenaars gaat. Graag spreekt hij de voorkeur uit om dit te combineren met een Drentse locatie, indien dit enigszins mogelijk is. Over het terugbrengen van het percentage van de aankoopsubsidie van 15 naar 10 heeft hij begrepen dat deze maatregel is gebaseerd op rekenkundige overwegingen, uitgaande van het idee dat 15 keer 2/3 jaar gelijk is aan 10 keer een heel jaar. Dus met hetzelfde geld komt de provincie dan een heel jaar uit in plaats van dat het geld al in augustus op is. Spreker is het echter eens met wat de heer Ietswaart en mevrouw Ceelen aangeven. Het betreft namelijk een heel sympathieke subsidie die mensen net over de drempel kan helpen. Als er dus voldoende geld is wil hij het percentage op 15 handhaven en als er geld over is heeft hij ook geen bezwaar tegen verhoging naar 25. Hij waardeert het voorliggende stuk, evenals de ambtelijke aanpak. Het stuk mag wat hem betreft de status van een A-stuk krijgen.

De heer NIEMEIJER heeft niet de grote kennis van kunst die mevrouw Ceelen en aanverwante sprekers kennelijk wel hebben. Toen hij hoorde dat Groningen niet meer meedeed aan de aankoopsubsidieregeling, kwam hij tot de conclusie dat de Groningers toch wel verstandig zijn. Kunst en cultuur zijn wezenlijke peilers van de Drentse samenleving. Drenthe heeft met zijn mooie natuurgebieden ook menig kunstenaar aangetrokken en dat kan voor een provincie zeer verrijkend zijn. Over de vormgeving van het beleid op dit terrein verschilt hij van mening met het college. Kunst kan en mag in alle verscheidenheid omstreden zijn, maar het etaleren van slechts bepaalde kunstuitingen is niet juist en misschien ook wel enigszins indoctrinerend. Er wordt namelijk al snel uitgegaan van een zeker kunst- en cultuurpatroon die op dat ogenblik dominant aanwezig is, waardoor andere uitingen van kunst en cultuur op de achtergrond dreigen te verdwijnen. Zijn partij heeft dan ook moeite met de verschillende subsidiestromen en de kunst waaraan die subsidies worden besteed. Hij denkt dan ook dat Rembrandt zich hiervoor zou omdraaien in zijn graf. Kunst kopen doen mensen niet zomaar en dat mag dan ook wel wat geld kosten. Bepaalde vormen van kunst worden echter door bepaalde mensen gekocht en dat zijn vaak mensen met een goed gevulde portemonnee. De gewone man koopt zich vaak een stilleventje op de rommelmarkt. Is het dan wel terecht om door middel van aankoopsubsidies de portemonnee van diegenen die het toch al wel kunnen betalen nog verder te spekken?

Mevrouw NIEUWENHUIZEN merkt op dat in het stuk staat dat de aankoopsubsidieregeling ertoe dient om het publieksbereik van kunst te vergroten, evenals het vergroten van het cultureel ondernemerschap bij kunstenaars. Er staat dat het in de toekomst niet meer mogelijk is om aankopen en inhuurprijzen van kunstwerken voor de collectie kunstuitleen uit de geldstroom Beeldende Kunst en Vormgeving te financieren. Dat duidt niet bepaald op het vergroten van het publieksbereik. Bovendien moet daarbij eerst duidelijk zijn welk publiek de provincie wil bereiken, want door veel van deze regelingen wordt waarschijnlijk toch gebruikgemaakt door mensen met een beter gevulde portemonnee. Als het publieksbereik moet worden vergroot, dient er dan ook niet naar andere groepen te worden gekeken? Verder moet

het cultureel ondernemerschap worden vergroot, maar dat kan zij niet combineren met een verdere verhoging van allerlei subsidies voor aanloopkosten van bedrijven, schetsontwerpen van kunstenaars, het ontwerpen van een huisstijl en projectsubsidies. Dit betreft toch geenszins het vrije culturele ondernemerschap? Dit is slechts het subsidiëren van ondernemers.

Mevrouw BRINK antwoordt dat op last van het Ministerie van OCenW de provincie vooral het publieksbereik en de vormgeving verder dienden aan te scherpen.

Mevrouw KEMPE gaat akkoord met dit statenstuk. De aankoopsubsidie voor particulieren is een goede regeling die zij graag nog twee jaar in stand wil houden. Het verlagen van het subsidiebedrag van 15% naar 10% is wat haar betreft akkoord, want het is de bedoeling dat daardoor meerdere mensen gebruik kunnen maken van de regeling zonder dat het meer geld kost. Zij is er benieuwd naar hoeveel mensen eigenlijk gebruik hebben gemaakt van de regeling. Is daar een overzicht van? Hoe wordt het publiek bereikt en is voldoende bekend dat er subsidiemogelijkheden zijn? Of is dit slechts voorbehouden aan een select gezelschap van kunstliefhebbers? Het is jammer dat Fryslân en Groningen gestopt zijn met deze regeling. De noordelijke regeling is hierdoor eigenlijk een Drentse regeling geworden. De verdere wijzigingen in de regeling hebben haar instemming. Over de collectie kunstuitleen wordt gezegd dat deze zich meer zal toeleggen op uitdagende kunst. Wat wordt daaronder verstaan? Wat betekent in dit verband de term uitdagend? Bij de diverse onderdelen van de subsidie categorie worden voorbeelden van projecten genoemd die mede door deze regeling tot stand zijn gekomen. Is daar een overzicht van?

Mevrouw VAN DIJK is het met mevrouw Schipper eens dat mensen niet zo snel over de streep worden getrokken als zij 10% of 15% korting krijgen op de aankoop van kunst. Het gaat echter om de beeldvorming en de profilering van deze provincie als provincie met een gunstig en sprankelend cultureel klimaat en als dat goed wordt neergezet, dan is zij een groot voorstander van een aankoopsubsidieregeling. Communicatie over deze regeling is dus van belang, zodat ook buiten deze

provincie bekend wordt dat Drenthe een sprankelende culturele provincie is. In dat geval is zij voorstander van het handhaven of zelfs vergroten van deze subsidie.

Mevrouw SMITH vindt dit een zeer goed en compleet stuk. Er is overleg geweest met het veld en er spreekt uit dat het beleid vraaggestuurd is, ondanks het feit dat het vanuit het Rijk komt. Zij gaat akkoord met de voorstellen en adviezen voor herziening van het beleid en het verlagen van de aankoopsubsidie voor bedrijven en het stopzetten van de subsidie aan commerciële galeries spreken haar aan. Zij is blij dat de aankopen van het CBK gehandhaafd blijven en dat de regeling daarvoor nog overeind blijft. Zij is voorstander van handhaving van het percentage van de aankoopsubsidie voor particulieren op 15.

Mevrouw BRINK antwoordt dat deze nota een aanpassing van het beleid betreft dat voor twee jaar geldt. Gedurende die periode blijft het percentage van de aankoopsubsidie gehandhaafd op 10, mits de meerderheid van de staten daar voorstander van is. Over twee jaar zal dat dan worden geëvalueerd en zal bekeken worden hoe het bevalt. Wellicht dat dan pas in december het bedrag is uitgeput. Spreekster is het ermee eens dat, indien het geld al in augustus op is, er meer mensen van de regeling gebruik kunnen maken door de subsidie van 15% naar 10% terug te brengen. Het zou spreekster een lief ding waard zijn indien die subsidie naar 25% kon worden opgeschroefd, maar het gaat hier niet om het geld van de gemeente. Indien de heer Ietswaart erin slaagt om bij het Ministerie van OCenW tot een aankoopsubsidie van 25% te komen, dan wenst spreekster hem veel succes. De staten besluiten echter over geld dat bestempeld dient te worden als een doeluitkering van het ministerie. De provincie heeft er dus niet alle vrijheid in om dit naar believen te verdelen.

De heer GAASBEEK heeft begrepen dat de heer Ietswaart een motie of amendement overweegt in te dienen om het bedrag van de aankoopsubsidie te verhogen naar 25% en het verschil dan aan te vullen met eigen, provinciaal geld.

De heer IETSWAART merkt op dat het hem niet zozeer gaat om de percentages, maar om de principiële discussie dat als er een regeling wordt

ingesteld, deze ook effectief moet zijn. Als dat percentage wordt verlaagd om meer mensen te kunnen bereiken, dan heeft hij zo zijn twijfels bij de effectiviteit van de regeling. De regeling moet echter nog geëvalueerd worden, dus over de effectiviteiten zijn nog geen gegevens voorhanden.

Mevrouw CEELLEN merkt op dat er naast het geld van het ministerie elders nog wat geld over is. Tijdens de algemene beschouwingen is namelijk niet zoveel geld uitgegeven, dus wellicht is er nog ergens een potje.

Mevrouw BRINK antwoordt dat zij had verwacht dat de VVD tegen de aankoopsubsidie als zodanig zou zijn. Spreekster heeft er echter geen problemen mee om de regeling nog twee jaar te handhaven, want na die twee jaar wordt de regeling geëvalueerd en zal worden overwogen om de regeling voort te zetten, mits deze succesvol is gebleken. Spreekster weet niet of de regeling zozeer de bescherming van de kunstenaars beoogt. Deze nota is de weerslag van vraaggestuurd onderzoek en de provincie heeft dan ook aan allerlei organisaties om hun mening gevraagd. Sommige kunstenaars vinden de regeling een goed idee, terwijl anderen hun eigen broek op kunnen houden. Het CDA pleit ervoor om de regeling te behouden en het percentage vast te stellen op 10. De provincie zal de nodige promotie omtrent de regeling doen, want hier en daar is de regeling niet even duidelijk. Bij galeries en het CBK is informatie omtrent deze regeling wel verkrijgbaar, maar de informatievoorziening kan altijd beter en daar waar de provincie in gebreke blijft zal er extra aandacht aan promotie worden gegeven. Ook aan de procedures zal extra publiciteit worden gegeven. Het begrip dat er galeries zijn met een sterk commerciële inslag is natuurlijk een arbitrair en subjectief begrip, maar de provincie geeft hiermee wel aan welke kant zij op wil en daar kan de provincie aardig mee uit de voeten. De OSD pleit ook voor handhaving van de regeling. Als er wordt gesproken over offertes boven de € 1.000,--, dan gaat het wel om ontwerpen van professionele kunstenaars en dan is € 1.000,-- ruimschoots aan de lage kant.

De heer GAASBEEK geeft aan dat het college best offertes kan accepteren van € 10.000,-- of € 20.000,--, maar dan is er al zoveel geld uit de

pot verdwenen en dat gebruikt hij liever voor meerdere, andere zaken. In zijn optiek zou een maximum kunnen worden vastgesteld op € 1000,--.

Mevrouw BRINK merkt op dat de heer Gaasbeek een limiet wil stellen. Zij zegt niet meteen toe dat die limiet op € 1.000,-- zal worden vastgesteld, want zij hecht aan ontwerpen van goede kwaliteit. De opmerking van de heer Gaasbeek is echter duidelijk. Spreekster is het ermee eens dat het verstrekken van een renteloze lening meer iets is voor banken dan voor de overheid. De heer Gaasbeek noemde dat opdrachtgevers soms meerdere subsidies aanvragen. Dat is echter nog nooit eerder voorgekomen en de provincie zal er dan ook extra alert op zijn. De heer Niemeijer had een verhaal waarin spreekster zich ten dele wel kon vinden, maar het spijt haar te moeten constateren dat hij kennelijk net als de VVD voorstander is van afschaffing van de regeling. Het Ministerie van OCenW heeft twee speerpunten genoemd, namelijk het letten op het publieksbereik en op de vormgeving. De provincie heeft dat gedaan, maar vindt het ook belangrijk dat mensen die normaal niet zo snel met kunst in aanraking komen daar op die manier wel de gelegenheid voor krijgen.

Mevrouw SCHIPPER raakt geïrriteerd over het gepraat over de grote en kleine portemonnee. Iedereen weet dat deze subsidieregeling geen enkele inkomenstoets kent, dus hoe kan er worden geoordeeld dat deze kunst alleen wordt aangekocht door mensen met een grote portemonnee, want daarvan bestaan geen gegevens.

Mevrouw BRINK antwoordt dat daar waar de bekendheid van de regeling onder het publiek kan worden verbeterd, de provincie zich daarvoor zal inzetten. Vanuit het ministerie, maar ook de overige provincies, wordt zo nu en dan kritisch gekeken naar het CBK en de Kunstuitleen. De vraag is of die Kunstuitleen nog wel nodig is, nu er ook verschillende commerciële instellingen zich bezighouden met kunstuitleen. Over dat punt wordt dan ook nagedacht en vandaar dat dit ook in het voorliggende stuk terug is te vinden. De projecten zijn inmiddels bekend en die zal zij de commissie dan ook doen toekomen. Over het criterium wat uitdagende kunst is en wat niet, zal zij nu geen discussie

voeren want wat voor de een uitdagend is, is dat voor de ander niet. D66 geeft aan dat het percentage van de aankoopsubsidie zou kunnen worden verhoogd naar 25, maar dat zou betekenen dat in plaats van meer, minder mensen gebruik zullen maken van de regeling en dat is niet wat het college wenst.

Mevrouw NIEUWENHUIZEN vraagt de gedeputeerde om aan het ministerie te vragen of het geld dat nu naar de kunstenaars gaat als aankoopsubsidie, aan de publieksgerichte activiteiten te besteden.

Mevrouw BRINK antwoordt dat zij die vraag wel zou kunnen stellen, maar dat het ministerie zou antwoorden dat deze regeling voor iedere provincie gelijk is, omdat het een doeluitkering betreft waarover niet te spreken valt. Het staat dus vast dat de provincie € 22.000,-- kan besteden aan het publieksbereik, en als deze provincie de regeling ook zou hebben afgeschaft, zou dit bedrag over zijn geweest en had de provincie dit bedrag enkel kunnen besteden aan andere activiteiten om het publieksbereik te vergroten. In dat geval had spreekster nog wel wat ideeën. De provincie Groningen heeft het afgeschaft en een deel van het geld beschikbaar gesteld voor een website voor galeries. De provincie Drenthe kiest ervoor de regeling te handhaven, het percentage te verlagen van 15 naar 10 en zal van daaruit ook meer bekendheid aan de regeling moeten geven zodat meerdere particulieren gebruik zullen maken van de regeling.

TWEEDE TERMIJN

Mevrouw CEELLEN is blij dat de meeste fracties de regeling blijven ondersteunen. Er is nooit onderzocht of het enkel mensen met een dikke of dunne portemonnee zijn die kunst kopen. Het enige wat telt is dat het geld ieder jaar in augustus op is. Dat betekent dat de regeling in een behoefte voorziet en spreekster constateert dan ook dat er mensen zijn die op dezelfde wijze als waarop zij voor een auto sparen, voor kunst sparen. Spreekster stelt voor om bij de evaluatie eens te kijken of er een indruk kan worden gegeven welk publiek er kunst koopt en wie er dus gebruikmaakt van de aankoopsubsidiereregeling.

De heer ZOMER merkt op dat hij daar bezwaar tegen heeft. Er is in Nederland een bepaalde vorm van privacy en het is te gek voor woorden als een koper van kunst in een galerie moet opgeven wat de hoogte van zijn inkomen en/of vermogen is.

Mevrouw KEMPE vraagt hoeveel mensen er gebruikmaken van deze regeling.

Mevrouw BRINK antwoordt dat dat er een paar honderd zijn.

Mevrouw NIEUWENHUIZEN heeft geconstateerd dat de gedeputeerde ook nog andere ideeën heeft waaraan dat geld kan worden besteed. Welke ideeën zijn dat? Spreekster staat niet volledig achter deze regeling en wil deze eerst nog bespreken in haar fractie.

Mevrouw BRINK antwoordt dat zij er allereerst van uitgaat dat de staten akkoord gaan met deze regeling. In de wandelgangen wil zij haar ideeën over alternatieve bestedingen van het geld nog wel eens toelichten, maar zij vindt dat daar op dit moment niet op in hoeft te worden gegaan.

De VOORZITTER concludeert dat dit stuk als A-stuk in de vergadering van de staten kan worden behandeld. Dat betekent dat er in principe geen discussie over dit statenstuk meer hoeft plaats te vinden, maar dat partijen nog wel de gelegenheid krijgen een stemverklaring over het stuk af te leggen.

(De voorzitter schorst de vergadering van 11.18 uur tot 11.25 uur).

9. Statenstuk 11, Project Taol-, lees en schriefbevörderung

Spreekrecht

De heer GERMS spreekt namens de Stichting Drentse Taol (zie bijlage 1).

De heer ZOMER vraagt hoe het zit met de ontvankelijkheid van dit project in het onderwijs. Spreker heeft gemerkt dat er nogal wat twijfels over dit project in het onderwijs zijn, want leerlingen die toch al moeite hebben met de actieve en passieve beheersing van het Nederlands worden

slechts verward door het spreken en schrijven in het Drents.

De heer GERMS antwoordt dat die verwarring blijft bestaan als daar niets aan wordt gedaan. Als er gericht onderwijs wordt gegeven op het gebied van zowel de streektaal als het Nederlands, dan kan die verwarring worden weggenomen. Als een kind bijvoorbeeld zegt: "Meester, mag het raam los", dan kan een leerkracht dat negeren, maar dan leert dat kind dit nooit af. Indien er gericht aandacht aan wordt besteed dat dat raam niet los, maar open moet, dan kan de leraar het kind duidelijk maken dat "het raam lös" goed Drents is, maar dat dat in het Nederlands moet worden omgezet naar "het raam open".

De heer ZOMER merkt op dat dit moet worden toegespitst op de spelling. In het statenstuk stond een gedeelte tekst in het Drents en daar werd het woord koffie met een dubbele v gespeld. Hij heeft een leraar gesproken die aangaf al blij te zijn dat zijn kinderen wisten dat het woord koffie met dubbel f dient te worden gespeld en dan moet hij de kinderen ook nog leren dat in het Drents het woord koffie met dubbel v wordt gespeld. Hij vraagt zich af of de lessen in het Drents de verwarring er voor de kinderen, die toch al niet zijn gezegend met een natuurlijk gevoel voor de Nederlandse taal, alleen maar groter zal maken.

De heer GERMS antwoordt dat hij er geen ervaring mee heeft dat kinderen op de basisschool in het Drents schrijven. Een kind dat in het Nederlands moeite heeft met de spelling van het woord koffie, zal met de Drentse spelling van dat woord ook moeite hebben. Het probleem spitst zich dan toe op moeite met de spelling in het algemeen.

Mevrouw SCHIPPER merkt op dat de heer Germs heeft gesproken over de goede samenwerking met De Eekhorst. Er is echter ook nog een pabo in Meppel. Hoe is de samenwerking daarmee?

De heer GERMS antwoordt dat die samenwerking er nog niet is. Er is wel een samenwerkingsverband met de Hogeschool Drenthe en daar valt Meppel onder. Op dit moment wordt er geprobeerd samen te werken met Pabo De Eekhorst en daarmee is een taalwetenschappelijk beleid uitge-

zet waarbij Drentse Taol garen spint en de pabo in het algemeen garen spint.

De heer GAASBEEK vraagt of hij de inleiding van de heer Germs kan opvatten als een ondersteuning van het statenstuk en geen aanvulling erop. Kortom, vindt Drentse Taol dat het statenstuk volledig beantwoordt aan de wensen?

De heer GERMS antwoordt bevestigend.

De heer NIEMEIJER merkt op dat er een onderwijsachterstand is in Drenthe en in bepaalde kringen wordt dan al snel een verband gelegd met de tweetaligheid van Drentse leerlingen. Leerlingen denken en dromen in het Drents en het Nederlands is voor die leerlingen kennelijk een kunstmatige taal. Hij vraagt hoe Drentse Taol metertijd de schrijverswedstrijden in het Drents weer willen opstarten.

De heer GERMS merkt op dat de opvatting dat het Nederlands het Drents geheel zou moeten vervangen en dat leerlingen op school geen Drents meer mogen spreken, omdat zij anders in verwarring worden gebracht, leeft helaas nog volop in Drenthe. Er zijn echter allerlei onderzoeken gedaan en daaruit is gebleken dat de beheersing van de streektaal niet de oorzaak vormt van de verwarring bij kinderen. Het gaat hierbij om een combinatie van factoren, maar de streektaal is op zich geen oorzaak van de verwarring. De Universiteit van Nijmegen heeft in 2001 onderzoek gedaan naar het niveau van de Nederlandse taal bij leerlingen in groep 6. Daar kwam uit dat de leerlingen in groep 6 in Limburg het beste scoren op de Nederlandse taal, terwijl dat juist de provincie is waar de streektaal het meest door de kinderen wordt gesproken. Dat weerlegt de opmerking over de verwarring. Een bekende Duitse taalwetenschapper heeft aangetoond dat het spreken van een streektaal voor kinderen niet verwarrend is, maar dat betekent wel dat de streektaal consequent moet worden gesproken, zonder dat er van een vreemd soort mengeling van Nederlands en spreektaal sprake is. Uit onderzoeken onder asielzoekers is gebleken dat deze thuis het beste de moedertaal kunnen spreken, terwijl de kinderen op school Nederlands spreken. Dat is de beste garantie om beide talen goed te leren. Het Drentse Boek heeft ervaringen met schrijfwedstrijden en daarom wil Drentse Taol gezamenlijk met

het Drentse Boek een dergelijke wedstrijd organiseren. De redactie van de Taolkrant gaat die wedstrijd oppakken en de consulent voor het voortgezet onderwijs kan in het onderwijs een voedingsbodem leggen voor die wedstrijd en leraren Nederlands en leerlingen stimuleren mee te doen. Er komt dan ook een tweejaarlijkse schrijfwedstrijd; de ene keer voor jeugdigen van 18-20 jaar en de andere keer voor volwassenen vanaf 18 jaar.

Mevrouw NIEUWENHUIZEN merkt op dat op de Hogeschool Drenthe een afstudeervariant streektaalen bestaat. Is er aan die hogeschool ook een lectorschap voor wetenschappelijk onderzoek naar het Drents?

De heer GERMS antwoordt dat de wens er wel is dat Pabo De Eekhorst en Drentse Taol gezamenlijk streektaalonderzoek gaan doen. Dat is er nu nog niet. Er is wel de mogelijkheid van streektaalspecialisatie bij vierdejaarsstudenten aan de pabo. Afgelopen jaar heeft een viertal studenten lesmateriaal ontwikkeld voor streektaal en interferentie. Dat lesmateriaal is gepresenteerd op een basisschool. De streektaalspecialisatie staat eigenlijk los van de wens om taalwetenschappelijk onderzoek te gaan doen.

Mevrouw BRINK merkt op dat vorige week bestuurlijk overleg met Drentse Taol heeft plaatsgevonden en toen is afgesproken dat er in de volgende statenperiode een werkbezoek zou worden gepland aan Drentse Taol.

Mevrouw SCHIPPER vindt het een goede gedachte dat er afstemming komt tussen het Drentse Boek en Drentse Taol. De waarde van tweetaligheid is ook in een specifiek Drents rapport bewezen, dus dat vindt zij een goede zaak. Zij vraagt zich af of er voldoende bereidheid is bij de potentiële afnemers in het onderwijs, want spreekster hoort daar wat kritische geluiden over. Er is dus nog een lange weg te gaan om daarvoor draagvlak te creëren. Verder is zij kritisch over de pilot van de consulent. Er staat niet of het verder wordt gecontinueerd en op het instellen van een consulent volgt in het algemeen nogal eens structureel beleid. Dat betekent echter dat er eerst wel moet worden geëvalueerd hoe het werken met een consulent in de praktijk heeft uitgepakt, maar onder de kop van het meetbaar beoogd effect van het instellen van de consulent staan daaronder zo

weinig concrete zaken dat zij daar eigenlijk niets uit kan lezen. Er staat namelijk dat het effect zou moeten zijn dat er sprake is van bevordering en acceptatie van het gebruik van het Drents, maar dat is niet te meten. Bovendien wordt een ander effect, het ontstaan van een gestructureerde samenwerking genoemd, maar dan moet wel bekend zijn welke structuur er precies wordt beoogd. Ook de monitoring en evaluatie zou zij wat concreter willen zien geformuleerd. Zij maakt zich dus zorgen of na afloop van het project voldoende helder is of dit voortgezet moet worden. Wat is de stand van zaken rondom de Europese subsidies?

Mevrouw GOUDRIAAN heeft in het stuk gelezen dat de Drenten weer trots moeten worden op hun taal, zoals Friezen dat ook zijn. Zij gaat akkoord met het stuk en hoopt dat er straks weer veel mensen zullen zijn die Drents spreken.

De heer ZOMER spreekt thuis graag Drents, zowel als hij goed is gestemd als wanneer hij kwaad is. Hij denkt ook in het Drents, maar dat valt niet te controleren. Hij staat positief tegenover de Drentse taal en het is goed dat in de steeds groter wordende wereld van televisie en Internet het Drents als streektaal behouden blijft. Het is ook goed dat er geld beschikbaar blijft voor wetenschappelijk onderzoek en promotie. De Drentse taal blijft, als onderdeel van het Neder-Saksisch, een taal waarin mensen met elkaar spreken en hun emoties verwoorden. Aan de andere kant is het geen taal waarmee Drenten in de grote wereld vooruitkomen. Een goede beheersing van het Nederlands en het Engels is veel belangrijker. Hij heeft wel wat moeite met het voorstel als het gaat om de bevordering van het Drents bij het leren lezen en schrijven op de basisschool. Het is een teken aan de wand dat een vorige actie richting de scholen is mislukt. Scholen krijgen veel lesmateriaal aangeboden over veel onderwerpen en mensen moeten kiezen. Spreker heeft een onderzoek gedaan onder een beperkt aantal onderwijzers en de reacties varieerden van ronduit negatief tot positief met de opmerking dat het grootste deel van de onderwijzers er niet warm voor loopt. Het negatieve zit hem dan in het gegeven dat in Drenthe veel kinderen moeite hebben met de spelling van het Nederlands en de scholen het Drents daarnaast als verstorende factor zien. Spreker heeft ook nog een suggestie voor een andere doelgroep voor promotie van de Drentse

taal. Een grote groep oudere mensen heeft moeite om hun gevoelens en emoties in het Nederlands onder woorden te brengen. Toch is het uiten van emoties belangrijk in contacten met bijvoorbeeld hulpverleners, zoals dokters, verzorgers, maatschappelijk werkers, geestelijke verzorgers en mensen die helpen met bijvoorbeeld het verwerken van trauma's. Het is heel belangrijk dat deze groep in staat is om mensen aan te horen in de taal waarin zij het beste hun gevoelens onder woorden kunnen brengen. Hij geeft dan ook als suggestie om de hulpverleners als doelgroep te nemen. Concluderend is hij niet helemaal overtuigd van de ontvankelijkheid van het project bij de basisscholen. Hoe denkt het college over zijn suggestie met betrekking tot hulpverleners? Hij sluit zich aan bij de vraag van mevrouw Schipper over Europese subsidies voor het Neder-Saksisch. Kan de bibliotheek ook een rol spelen bij de verspreiding van de lespakketten voor ouderen?

Mevrouw KEMPE gaat akkoord met dit stuk. Wel stelt zij vraagtekens bij de vraag of er voldoende draagvlak voor dit project in het onderwijs is. Zij draagt Drentse Taal een warm hart toe en vraagt zich af of dit een jaarlijks terugkerende subsidie is.

Mevrouw NIEUWENHUIZEN gaat akkoord met dit voorstel. Volgens haar spreken er meer Drenten Drents als Friezen Fries. Het percentage Drents sprekkenden ligt dan ook op 60, maar Drenten willen dit naar buiten toe niet laten merken omdat zij denken dat het een minderwaardige taal is. Uit onderzoeken is gebleken dat bij goed onderwijs in de eigen taal, het zich eigen maken van andere talen makkelijker gaat. Zij is dan ook voorstander om het onderwijzen in de Drentse taal in de schoolwerkplannen op te nemen. Zij is voorstander van het promoten van de Drentse taal en benadrukt nogmaals het voorstel om Drentstalige plaatsnaamborden te plaatsen.

De heer NIEMEIJER is blij dat het beleidsvoornemen in dit stuk luidt dat het college het gebruik van het Drents naast het Nederlands op alle niveaus van de samenleving in verschillende maatschappelijke sectoren stimuleert en er een draagvlak voor creëert. Hij vraagt waar de provincie nu nog op wacht. Het papier is gewillig, maar het moet ook in de praktijk worden gebracht. In de verschillende streken van Drenthe worden er ver-

schillende varianten van de Drentse taal gesproken. Zo wordt er in de omgeving van Meppel Veenkoloniaals gesproken en richting Groningen lijkt het Drents meer op het Gronings. Wat is nu de echte Drentse taal? Zoals het nu is lijkt het meer een verzameling van op elkaar lijkende dialecten. Ooit is er een migratiegolf geweest van de veenarbeiders naar de Drentse Venen en dit heeft een eigen taalgebruik tot gevolg gehad, waarin wat meer Gronings voorkomt. Al die dialecten en talen maakten het Drents in haar verscheidenheid er niet eenvoudiger en inzichtelijker op. Bovendien constateert hij een sterke teruggang in de beheersing van het Drents. Hij pleit er dan ook voor om een groter spreidingsgebied te nemen dan enkel die van het Drents en geeft aan dat het realistischer is als Drenthe zich hard maakt voor het Neder-Saksisch. Spreker citeert in dit verband het gedicht "Daor gunne" van de hand van Geert Teis (zie bijlage 2).

De heer GAASBEEK is voorstander van een verdere ondersteuning van de Drentse taal en als de heer Germs zegt dat hij dit een goed stuk vindt, dan steunt spreker het voorstel om dit stuk de status van een A-stuk te geven.

Mevrouw VAN DIJK steunt het CDA voor wat betreft de suggestie om de hulpverleners als doelgroep aan te merken. Dat is een zinnig voorstel. Zij denkt de basisscholen te kunnen enthousiasmeren door aan te tonen dat, wanneer de kennis van het Drents beter wordt, duidelijker het verschil tussen het Drents en het Nederlands kan worden aangegeven. Zij wenst Drentse Taol zeer veel succes bij het uitvoeren van dit project.

Mevrouw BRINK antwoordt dat de Stichting Drentse Taol net weer op het goede spoor zit en hernieuwde samenwerkingsverbanden aangaat met de Provinciale Bibliotheekcentrale en de overige partners die er zijn. Spreekster ondersteunt Drentse Taol daarin. De staten kunnen dan wel van alles willen, zoals evalueren en monitoren, maar Drentse Taol kan nog niet alles op dit moment. De positie van de consulent wordt geëvalueerd, maar nog niet op de gedetailleerde manier zoals de staten dat graag zouden willen. De zorgen voor het draagvlak op de scholen heeft ook het college, maar zij vertrouwt erop dat dat goed komt. De provincie houdt de vinger aan de pols als het gaat om Europese subsidies voor het

Neder-Saksisch en de heren Mulder en Maat van de VVD houden in dat opzicht in het Europees parlement de gang van zaken daaromtrent goed in de gaten. Waar de provincie Drenthe op dat gebied wat kan halen en/of met een voorstel kan komen, zal dat zeker gebeuren. Spreekster is het eens met de opmerking van het CDA dat het voor kinderen in een groter wordende wereld veiliger kan zijn om in hun eigen omgeving in hun eigen taal te kunnen spreken. Het college zal nog een voorstel lanceren om de wetenschappelijke kant van de Drentse taal wat meer accent te geven, maar ook hier speelt de kwetsbaarheid en het gebrek aan menskracht bij Drentse Taol een rol. Spreekster kent mensen uit het basisonderwijs die enthousiast zijn over het leren lezen en schrijven in het Drents en die graag willen worden geholpen door Drentse Taol voor het geven van onderwijs. Spreekster denkt dat slechts weinig onderwijzers helemaal niets voor dit project voelen. Het spreken van een streektaal staat bovendien niet haaks op de beheersing van de Nederlandse taal en dat zegt spreekster als voormalig lerares Nederlands mede uit eigen ervaring. Spreekster vindt de suggestie om de hulpverleners aan te merken als een doelgroep voor het gebruik van de Drentse taal een goede suggestie en deze suggestie zal zij dan ook op haalbaarheid laten onderzoeken. Het zou mooi zijn als dit project na een jaar kan worden voortgezet, maar dat dient dan wel gefinancierd te worden uit de reguliere middelen.

TWEEDE TERMIJN

De heer GERMS merkt op dat het soms moeilijk is om de scepsis binnen het onderwijs weg te nemen, maar er zijn ook veel onderwijzers die graag met de Drentse taal aan de gang willen. Onderwijzers hebben weliswaar een overladen programma en de Drentse taal is geen onderdeel van de Cito-toets, wat het ook niet makkelijker maakt. Spelling is bovendien wel een onderdeel van de taal, maar er is meer taal dan alleen maar spelling. Hij denkt dat heel veel leerkrachten wel wat met dit project kunnen. De heer Mulder, de Europarlementariër, komt op vrijdag 13 december 2002 de nieuwe website van Drentse Taol openen. Drentse Taol denkt eraan om ook een lijn richting de hulpverleners te leggen en heeft bijvoorbeeld al eens contact gehad met een ziekenhuis voor het geven van een Drenthe-cursus aan het personeel. Hij onderschrijft dus het voorstel van het CDA dienaar-

gaande, maar niet alle zorginstellingen hebben al op dergelijke voorstellen van Drentse Taol gereageerd. Ook onder zorginstellingen dient dus een draagvlak voor het voorstel van het CDA te worden gecreëerd.

De VOORZITTER concludeert dat dit statenstuk de status van een A-stuk zal blijven houden, zodat hierover in principe geen discussie meer hoeft te worden gevoerd in de statenvergadering.

10. Brieven van 31 oktober 2002, kenmerk 44/6.6A/2002009143, en kenmerk 44/6.6B/2002009143, houdende beantwoording van de door de statenleden mevrouw W.F.C. Dirks, L. Bomhof en mevrouw J. Schipper gestelde vragen inzake sluiting vestiging Open Universiteit te Emmen

Mevrouw DIRKS vindt het plezierig dat de provincie contact heeft gehad met de gemeente Emmen over het voornemen om de Open Universiteit (OU) in Emmen te sluiten. In de beantwoording miste zij echter dat het college dezelfde mening is toegeedaan als GroenLinks, namelijk dat er zorgen zijn om de verschraving van het onderwijs voor volwassenen in Drente. De vraag is of er wel enige gedrevenheid van de kant van het college is in het overleg met de gemeente Emmen om te zorgen dat de vestiging van de OU in Emmen blijft. Haar zorg over het volwassenenonderwijs in Drenthe werd nog eens onderstreept door het faillissement van de Vrouwenvakhschool in Assen.

Mevrouw BRINK antwoordt dat de gedrevenheid om de vestiging van de OU in Emmen open te houden bij haar zeker aanwezig is. Zij heeft veelvuldig contact hierover gehad met de gemeente Emmen, maar ook met de andere provincies. Op 4 december 2002 zal worden gesproken met het college van bestuur van de OU in het provinciehuis te Assen. Het college heeft daarnaast samen met de provincies Zeeland en Fryslân nog een bezoek aan staatssecretaris Nijs in de week liggen, die spreekster ook zal mededelen dat de vestiging van de OU in Emmen open moet blijven.

11. Onderzoeksprogramma vierde kwartaal 2002, Cultuur, Welzijn en Zorg

De heer GAASBEEK merkt op dat in een andere commissievergadering op maandag 25 november 2002 door GroenLinks is verzocht een ingekomen stuk op de agenda te zetten. Toen is er afgesproken dit stuk op de agenda van de volgende commissievergadering te zetten en niet op diezelfde agenda, aangezien spreker zich kan voorstellen dat alle fracties zich op dit stuk hadden willen voorbereiden en niet alleen de fractie die voorstelt het stuk op de agenda te zetten. Hij stelt dan ook voor om dit stuk op de agenda van de eerstvolgende commissievergadering in 2003 te zetten. Mevrouw SCHIPPER merkt op dat in de brief die op de agenda staat het onderzoeksprogramma CWZ voor 2003 wordt aangekondigd en dat de staten dit programma moeten vaststellen. Zij heeft nagedacht over die informatie die voorhanden moet zijn om dit goed te kunnen afwegen, zoals de omvang van de financiële ruimte die het onderzoek in beslag neemt, wat er al bekend en waar het onderzoek voor nodig is. Er is dus een scala aan gegevens nodig om goed te kunnen bepalen waar de prioriteiten in het onderzoeksprogramma moeten worden gelegd. Zij heeft dit op de agenda gezet om daarvoor ook bij de andere fracties aandacht te vragen. Weliswaar kunnen de staten een statenstuk van het college afwachten, maar omdat de staten zelf de opdracht voor het onderzoek geven is het aan te bevelen dat de staten vooraf de kaders, waarbinnen dat onderzoek moet worden verricht, vastleggen.

De heer ZOMER vraagt om voorafgaand aan de behandeling van dit punt in een commissievergadering, de commissie in ieder geval iets op papier toe te zenden wat als leidraad kan dienen in deze discussie. Hij vraagt zich af of de Statengriffie die in oprichting is al voor een dergelijk stuk kan zorgen.

Mevrouw SCHIPPER merkt op dat het onderzoeksprogramma CWZ voor het jaar 2003 aan het begin van het jaar moet worden samengesteld, dus om te wachten totdat er een nieuwe staten-

samenstelling is en er een Statengriffie in de steigers is gezet, lijkt haar rijkelijk laat. De staten moeten eerst met elkaar bepalen binnen welke kaders dat onderzoeksprogramma gestalte zal krijgen en wellicht dat het ambtelijk apparaat voor de volgende commissievergadering een stuk kan voorbereiden dat als leidraad voor die discussie kan dienen?

Mevrouw DE VRIES antwoordt dat in het jaar 2003 het dualisme wordt ingevoerd. De Statengriffie is er ook nog niet op 1 januari 2003, terwijl het onderzoeksprogramma al wel aan het begin van 2003 moet worden vastgesteld. Zij stelt voor om het onderzoeksprogramma voor 2003 nog als concept door het college te laten aanleveren en dat in 2004 de staten met behulp van de Statengriffie zelf de kaders aangeven waarbinnen dat programma dient te worden opgesteld. De staten kunnen in 2003 naar aanleiding van het door het college aangeleverde conceptprogramma een beslissing nemen en eventueel correcties en aanvullingen aanbrengen. Het jaar daarop wordt dan volgens de nieuwe, bij het dualisme passende, systematiek gewerkt.

De COMMISSIE stemt unaniem met dit voorstel in, zodat er een voorstel van het college zal komen dat zal worden geagendeerd voor een volgende commissievergadering¹.

12. Sluiting

De VOORZITTER sluit de vergadering om 12.15 uur.

HW

¹ Noot secretariaat
Een statenstuk is in voorbereiding en staat in de planning voor de commissievergadering van 12 februari 2003.

TOEZEGGING

gedaan in de vergadering van de Statencommissie Cultuur en Welzijn, gehouden op 27 november 2002 in het provinciehuis te Assen.

Pagina

- 13 Mevrouw DE VRIES zegt toe de commissieleden de resultaten van het leefstijlonderzoek dat de GGD heeft verricht onder 19- tot 23-jarigen te zullen toezenden.

Moi volk / geachte leden van de Statencommissie Cultuur en Welzijn,

Mijn naam is Jan Germs, sinds één maart van dit jaar streektaalfunctionaris in dienst van de Stichting Drentse Taol. Ik spreek hier namens Stichting Het Drentse Boek en Stichting Drentse Taol. Hermien Haar, directeur van Het Drentse Boek, is hier ook aanwezig.

Beide organisaties vinden tweetaligheid van groot belang. Iedereen in Drenthe behoort de standaardtaal goed te kennen, maar daarnaast vinden wij dat de streektaal in veel gevallen naast, soms in plaats van het Nederlands gebruikt kan worden, ook in het officiële verkeer zoals dat zo mooi heet. Ik wou het woord vanaf hier dan ook graag in het Drèents tot u richten, mits daar van uw kant geen bezwaar tegen is.

Het 'Project Taol- Lees- en Schriefbevörderung' wordt draogen deur Stichting Het Drentse Boek en Stichting Drentse Taol. Twei organisaoties die momentiel nauw met mekaor saomenwarkt; gedieltelijk in dezölfde vierer vist, maor nooit mekaors concurrenten bint. Dit plan zij zien kunnen as ien van de risseltaoten van die goeie saomenwarking.

De Drentse taol is belangriek in oeze previncie; daogelijks wordt het spreuken deur zu'n 250.000 mensen, maor nog veel meer draogt het een warm hart toe:

- het is een bron van identiteit
- het is een belangriek oetdrukkingsmiddel
- het is levend, met naodruk op levend, culturiel arfgoed
- deur de taol wordt mangs dooie culturiel arfgoedern levend en levendig
- het is een leegdrempelige opstap um tot cultuur te kommen (schrieverij, teniel, zang enz).

Um bovenstaonde redens is het van groot belang de streektaol in ere te holden, te onderwiezen, oet te draogen. Körtum: de streektaol hef weerde vanoet zuchzölf.

Maor daornaost bint der nog meer redens um, met naome in het onderwies, aandacht an de streektaol te besteden:

- Kinder in Drenthe komt in aanraoking met de streektaol, hoe goed pa en moe soms ok heur best doet ze der wied vort van te holden. Haost alle Drentse kinder kriegt zo bepaolde Drentismen in heur taolgebroek, zogenaomde interferentiefouten. Goed taolbeschouwelijk onderwies besteedt daor aandacht an. Het is goed veur het Nederlands; het is goed veur het Drents. Negeren löst het interferentieprebleem niet op.
- Meertaoligheid bevördert het analytisch denkvermogen van een kind;
- Vroegtiedige meertaoligheid hef een positieve invloed op het intellect van een kind; allerhande speulgoed wordt ontwikkeld um creativiteit en intellect te scharpen, terwiel het miest logische, misschien wal het beste speulgoed op dit gebied, naomelijk de (moeder)taol, vaak vergeten wordt.
- Meertaoligheid kan bijdraogen an een nuanceerder beeld van de wereld.
- Vrogge meertaoligheid vergemakkelijkt het leren van neie taolen daornao.

Naor het onderwies toe wil wij gaog warken met consulenten. Gerichte actie in de richting van het onderwies.

Oeteindelijk hoop wij op een geïntegreerde plek van het Drents in het onderwies. Een plek die op grond van de Wet op het Basisonderwies niet bevöchten huuf te worden en waor de onderwiesinspectie veurstander van is, zoas mij bleken is oet een gesprek met ien van de inspecteurs veur het basisonderwies in Drenthe, mevrouw Klein.

In het veurtgezet onderwies kan Drentstaolige literatuur een prima plek kriegen. Ok hier valt de puzzel weer mooi in mekaor, want Het Drentse Boek en Drentse Taol hebt onlangs ofspreuken gezaomenlijk te kommen tot een tweijaorlijkse schriefwedstried: de consultant veur 't veurtgezet onderwies kan in dit kader geweldig stimulerend wezen veur nei talent.

En as dat nei talent zuch andiend is de rest van het Project Lees-, Taol- en Schriefbevördering weer gloepens belangriek um dat talent ok tot wosdom te brengen en um ze een podium te geven. Ok daorin veurzöt

dit plan: Ankommende schrievers wordt zowal individueel as groepsgewies begeleid en stimuleerd. Zie kriegt les, anwiezings, wordt hölpen op het pad naor beter schrieverschap.

Deur boetendes literaire bijienkomsten, Drèentse culturiële aovends en een Drèentse Boekenweek of Tiendaagse te organiseren denk wij een belangrieke impuls te geven an het culturiële klimaat in Drenthe en an de streeктаol in oeze previncie.

Tot slot wil ik nog even terugkommen op de goeie saomenwarking die ten grondslag lig an dit plan. Veur een kleine (ik zul zeggen te kleine) organisaotie as Drentse Taol of Het Drentse Boek is saomenwarking met aandere instanties van eminent belang. Wij zuukt, en vindt gelukkig ok, goeie saomenwarking met bijveurbield de PBC, RTV Drenthe, Drents Archief, Pabo De Eekhorst.

Zo hef Drentse Taol, samen met Pabo De Eekhorst, een ambitieus, maor slim noodzaakelijk, plan op taolwetenschappelijk gebied ontwikkeld. Het taolwetenschappelijke beleidsterrein, dat is blieden liggen de leste jaoren, kreg hierdeur een geweldige invulling. As der teminnen geld veur lös komt.

Ik dank jullie hartelijk dat ik het woord tot jullie heb muggen richten, en dat ok nog in mien moedertaol (letterlijk, want mien vao was een Grunneger).

Vanzölf bin ik graog bereid in te gaon op vraogen, nou – maor ok in de toekomst. Dat geldt vanzölf ok veur Hermien Haar.

BONTE SCHILDERS.

Daor gunne.

'n Triesteg gezicht,
 Daor staat zo dicht
 In stoek en buld' en ringen
 De broene tōrf in kringen,
 En daor in 't lege pudd' aan pudd',
 En daor op 't hoge hudd' aan hudd'
 En doods en donker baaide
 Maor daor gunne, daor bluit de haaide

Aintoneg gezicht
 Zoas dat daor ligt,
 Eerappel- en roggevelden,
 En och, 'n boom maor zelden;
 En vurg' aan vurg' en wiek' aan wiek',
 En aaid' en ploug maakt 't aaf geliek,
 En naarms wat frizze waaide
 Maor daorgunne, daor bluit de haaide

'n Zeureg gedou,
 Gedraof en gesjouw,
 Dat daogeliëks draaiende leven,
 Wat zol dat veur aoreghaaid geven!
 En hier en daor aal huus aan huus,
 Der in en der óm aal kruus aan kruus,
 En elk zwait in 't geraaide
 Maor daor gunne, daor bluit de haaide!
